

Київський столичний університет імені Бориса Грінченка
Факультет економіки та управління
Кафедра фінансів

«Допущено до захисту»

Завідувач кафедри фінансів

д.е.н, професор

Рамський А.Ю.

«___» _____ 20___ р.

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

Тема «Створення нових фінансових продуктів і послуг для малого бізнесу»

ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНОЇ ПРОГРАМИ

072.00.01 «Фінанси і кредит»

першого (бакалаврського) рівня вищої освіти

Галузь знань: 07 Управління та адміністрування

Спеціальність: 072 Фінанси, банківська справа та страхування

Кваліфікація: Бакалавр фінансів, банківської справи та страхування

Виконав (ла)

Студентка групи ФІКб-1-21-40д

Поботаєва Еліна Ігорівна

(підпис)

Науковий керівник

Доцент кафедри фінансів, к.е.н.

Сулима Мар'яна Олександрівна

(підпис)

Київ - 2025

Київський столичний університет імені Бориса Грінченка
Факультет економіки та управління
Кафедра фінансів

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Завідувач кафедри фінансів

д.е.н, професор

_____Рамський А.Ю.

«___» _____ 20___ р.

ЗАВДАННЯ НА ВИКОНАННЯ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ

студентки групи ФІКб-1-21-40д.

Поботаєвої Еліни Ігорівни

**Тема роботи: Створення нових фінансових продуктів і послуг для
малого бізнесу**

1. Вихідні дані: документи нормативно-правового та законодавчого характеру; наукові дослідження вітчизняних та закордонних вчених; офіційно оприлюднена статистична інформація; офіційна фінансова звітність АТ КБ «ПриватБанк»; інші інтернет-джерела.

2. Основні завдання: визначити сутність забезпеченості фінансовими продуктами та послугами малого бізнесу, його значення для економічного розвитку держави; визначити класифікацію ринкових пропозицій для бізнесу як українського, так й закордонного походження; провести аналіз фінансового стану одного з надавачів банківських фінансових продуктів та послуг – АТ КБ «ПриватБанку»; дослідження закордонних практик, визначення ставлення до питання країнами ЄС; виявити актуальну проблематику та причини недосконалості й недостатності наявного спектру послуг для бізнесу; пропозиції та шляхи вдосконалення слабких сторін надання пропозицій та продуктів малому бізнесу.

3. Пояснювальна записка: Кваліфікаційна робота містить вступ, основну частину, яка містить три розділи, висновки, список використаних джерел та додатки.

4. Графічні матеріали: 10 таблиць, 10 рисунків.

5. Додатки: 4 додатки (звіт про прибуток чи збиток АТ КБ «ПриватБанк» за 2021-2024 рр.

6. Строк подання роботи на кафедру «___» червня 2024 р.

Науковий керівник

Доцент кафедри фінансів, к.е.н.,
Сулима Мар'яна Олександрівна

Завдання прийняв до виконання _____
«___» _____ 20___

ІНДИВІДУАЛЬНИЙ ПЛАН ВИКОНАННЯ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ студентки групи ФІКБ-1-21-40д.

Поботаєвої Еліни Ігорівни

Тема роботи: Створення нових фінансових продуктів і послуг для малого бізнесу

№ зп	Види роботи, завдань, заходів	Термін виконання	Відмітка про виконання
1	Постановка задачі. Предмет, мета, завдання	10.03.2025 -12.03.2025	Виконано
2	Робота з джерелами за темою роботи	13.03.2025 -16.03.2025	Виконано
3	Визначення змісту кваліфікаційної роботи	17.03.2025 - 19.03.2025	Виконано
4	Теоретико-методологічний розділ:		Виконано
	–теоретичні аспекти досліджуваного питання	20.03.2025 -23.03.2025	Виконано
	– аналіз актуального класифікатора послуг	24.03.2025 - 26.03.2025	Виконано
	– нормативно-правове та законодавче регулювання досліджуваного питання	27.03.2025 -30.03.2025	Виконано
5	Дослідницько-аналітичний розділ:		
	– статистичний огляд існуючої інфраструктури	31.03.2025 -03.04.2025	Виконано
	– висвітлення проблематики дослідженого питання	04.04.2025 - 08.04.2025	Виконано
	- аналіз діяльності одного з центральних надавачі продуктів та послуг бізнесу	09.04.2025 - 15.04.2025	Виконано
6	Проектно-рекомендаційний розділ:		Виконано
	– обґрунтування необхідності вдосконалення та перегляду наявної системи забезпеченості бізнесу фін. послугами	16.04.2025 - 22.04.2025	Виконано
	– порівняння актуальних національних пропозицій та надання прикладів закордонної практики	23.04.2025 - 30.04.2025	Виконано
	– конкретні науково обґрунтовані пропозиції щодо поліпшення предмета дослідження	01.05.2025 - 08.05.2025	Виконано
7	Висновки	08.05.2025 - 11.05.2025	Виконано
8	Оформлення кваліфікаційної роботи	12.05.2025 - 19.05.2025	Виконано
9	Подання роботи на відгук	20.05.2025	Виконано
10	Рецензування	02.06.2025 -06.06.2025	Виконано
11	Підготовка до захисту	20.05.2025 -16.06.2025	Виконано
12	Захист кваліфікаційної роботи	17.06.2025	Виконано

«Затверджую»

Науковий керівник

Сулима Мар'яна Олександрівна

«__» _____ 20__ р.

Індивідуальний план склав

Поботаєва Еліна Ігорівна

«__» _____ 20__ р.

АНОТАЦІЯ

Актуальність дослідження: В умовах динамічного ринку та зростаючої конкуренції малі підприємства потребують гнучких та доступних фінансових інструментів для забезпечення їх розвитку та зростання. Проведене дослідження присвячене розробці та впровадженню нових фінансових продуктів і послуг, спеціально адаптованих до потреб малого бізнесу.

Об'єктом дослідження є потреба у фінансовому забезпеченні малого бізнесу, врахування розбіжностей характеристик попиту та пропозицій надання продуктів та послуг підприємствам.

Метою кваліфікаційної роботи є з'ясування актуальних тенденцій розвитку фінансових продуктів для малого бізнесу, а також здійснення аналізу їх повноти та достатності.

Для досягнення мети дослідження були сформовані такі завдання:

1) розглянути теоретичні аспекти фінансових продуктів та послуг для малого бізнесу; 2) проаналізувати сучасний стан розвитку малого бізнесу в Україні; 3) дослідити зарубіжний досвід розвитку фінансових продуктів для малого бізнесу; 4) окреслити наявні проблеми та запропонувати власні ідеї для їх вирішення.

Комплексна методика порівняння та зіставлення інформації дала можливість визначити, що наявна фінансова підтримка малого бізнесу у вигляді надання продуктів та послуг не є досконалою та доступною. Попри розширення їх асортименту з початком воєнного стану, шляхом посилення міжнародної допомоги та лояльності державної підтримки, його не можна вважати максимально повним та спроможним забезпечити безперебійну роботу у сфері розвитку інфраструктури МСП. Втім, перегляд та адаптація вже наявних продуктів до реальних ринкових потреб, законодавчі трансформації та генерації нових фінансових інструментів, спроможні стати першими кроками до модернізації актуальної форми надання фінансових продуктів малому бізнесу.

Отже, перспективи до впровадження нових фінансових продуктів та послуг залишаються на високому рівні, а загальна процедура оптимізації є необхідною дією для забезпечення розвитку малого бізнесу та загального зміцнення економіки.

Ключові слова: малий бізнес, фінансування, банківські продукти/послуги, кредитування, лізинг, гранти, гарантії, корпоративні клієнти, програма державної підтримки.

ЗМІСТ

ВСТУП	6
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ФІНАНСОВИХ ПРОДУКТІВ ТА ПОСЛУГ ДЛЯ МАЛОГО БІЗНЕСУ	9
1.1 Сутність та особливості малого бізнесу	9
1.2 Класифікація та характеристика наявних фінансових продуктів і послуг для малого бізнесу.....	12
1.3 Нормативно-правове та законодавче забезпечення процесу створення фінансових продуктів і послуг для малого бізнесу	14
Висновки до розділу 1	16
РОЗДІЛ 2 АНАЛІЗ СУЧАСНОГО СТАНУ ДІЯЛЬНОСТІ МАЛОГО БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ	17
2.1 Огляд існуючої інфраструктури фінансової підтримки малого бізнесу в Україні.	17
2.2 Аналіз проблем та потреб малого бізнесу у фінансових продуктах і послугах в Україні.....	22
2.3 АТ КБ «ПриватБанк» як надавач банківських продуктів та послуг для малого бізнесу.....	25
Висновки до розділу 2	47
РОЗДІЛ 3 ОЦІНКА ЕФЕКТИВНОСТІ ТА ПЕРСПЕКТИВ ВПРОВАДЖЕННЯ НОВИХ ФІНАНСОВИХ ПРОДУКТІВ І ПОСЛУГ ДЛЯ МАЛОГО БІЗНЕСУ	50
3.1 Обґрунтування необхідності створення нових фінансових продуктів і послуг для малого бізнесу, закордонна практика.	50
3.2 Порівняння актуальних пропозицій для корпоративних клієнтів лідерами банківського сектору.	55
3.3 Пропозиції щодо розробки та впровадження нових фінансових продуктів і послуг, спрямованих на задоволення потреб малого бізнесу.	58
Висновки до розділу 3	63
ВИСНОВКИ.....	65
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	66
ДОДАТКИ.....	71

ВСТУП

Кваліфікаційна робота: 74 с., 10 рис., 10 табл., 47 посилань.

Актуальність дослідження: Однією з найважливіших цільових задач реформування та трансформації економіки нашої держави, є підтримка сталого розвитку малого та середнього бізнесу. Даний сектор підприємництва здійснює забезпечення суспільства робочими місцями, сприяє розвитку здорового конкурентного середовища, підвищує інвестиційну та інноваційну привабливість й т. д., тобто визначає темпи економічного процвітання. Відповідно, що в умовах динамічного ринку та зростаючої конкуренції малі підприємства потребують гнучких та доступних фінансових інструментів для забезпечення їх розвитку та зростання. Проведене дослідження присвячене розробці та впровадженню нових фінансових продуктів і послуг, спеціально адаптованих до потреб малого бізнесу.

Питання сутності концентрації уваги на розвитку ринкових пропозицій фінансових продуктів для бізнесу розглядаються у дослідженнях багатьох науковців, серед яких варто виділити Варналій З.С., Петренко К.В., Денисенко М.П., Стадник В.В., Гриньова В.М., Воротіна Л.І., Колісніченко П. Т. та інші

Метою даного дослідження є з'ясування актуальних тенденцій розвитку фінансових продуктів для малого бізнесу, а також здійснення аналізу їх повноти та достатності.

Для досягнення мети дослідження були сформовані такі **завдання**:

- розглянути теоретичні аспекти фінансових продуктів та послуг для малого бізнесу;
- проаналізувати сучасний стан розвитку малого бізнесу в Україні;
- дослідити зарубіжний досвід розвитку фінансових продуктів для малого бізнесу;
- окреслити наявні проблеми та запропонувати власні ідеї для їх вирішення.

Об'єктом дослідження є потреба у фінансовому забезпеченні малого бізнесу, врахування розбіжностей характеристик попиту та пропозицій надання продуктів та послуг підприємствам.

Предметом дослідження є процеси механізму з розробки, впровадження та трансформації до актуальних умов фінансових продуктів та послуг для суб'єктів господарювання

Методи дослідження, що використовувались під час написання кваліфікаційної бакалаврської роботи – це факторинговий аналіз, синтез, індукція, дедукція, аналогія, узагальнення, порівняння.

Практичне значення одержаних результатів полягає у розробці рекомендацій щодо покращення вітчизняної системи з надання фінансування для малого бізнесу.

Інформаційною базою дослідження стали документи нормативно-правового та законодавчого характеру; наукові дослідження вітчизняних та закордонних вчених; офіційно оприлюднена статистична інформація; офіційна фінансова звітність АТ КБ «ПриватБанк»; інші інтернет-джерела.

Структура кваліфікаційної роботи. Кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. У першому розділі розглянуто теоретичні аспекти фінансових продуктів та послуг для малого бізнесу, їх значення та суттєвість для розвитку держави. Другий розділ присвячений аналізу актуального стану умов їх надання бізнесу, доступності асортименту та його проблематиці. Наведено наочні пропозиції та результати роботи АТ КБ «ПриватБанк» - одного із центральних надавачів банківських послуг. У третьому розділі проведена оцінка та перспективи впровадження корективів до наявної структури надання продуктів/послуг, а також надання практичних рекомендацій щодо шляхів удосконалення.

Результати дослідження апробовано у науковій роботі, що була подана до участі у II етапі Всеукраїнського конкурсу студентських наукових робіт з фінансів у Західноукраїнському національному університеті та нагороджена Дипломом III ступеня (9 квітня 2025 року).

За результатами дослідження наявні такі наукові публікації:

1. Поботаєва Е.І. Актуальна соціально-економічна проблематика розвитку малого та середнього підприємства в Україні / Поботаєва Е.І. // «Реформування економіки України як фактор забезпечення сталого розвитку»: матеріали XIII Всеукраїнської наукової студентської інтернет-конференції (м.Чернівці, 22 грудня 2023 р.) / Чернівецький торговельно-економічний інститут державного торговельно-економічного університету, 2023. С.73-77.
2. Поботаєва Е.І. Сучасний стан страхового ринку України: проблеми і перспективи розвитку / Поботаєва Е.І. // «Сучасна фінансова політика України: проблеми та перспективи»: матеріали XII Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Київ, 7 грудня 2023 р.) / Київський столичний університет імені Бориса Грінченка. Київ, 2024.С.229-232.
3. Поботаєва Е.І. Значення індексів на фондовому ринку: вітчизняна практика / Поботаєва Е.І. // «Сучасна фінансова політика України: проблеми та перспективи»: матеріали XI Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Київ, 7 грудня 2023 р.) / Київський університет імені Бориса Грінченка. Київ, 2023. С. 292-296.
4. Поботаєва Е.І. Стратегічне планування як складова системи управління банком. Формування новітньої парадигми управління публічними та приватними фінансами в Україні : матеріали IV Всеукр. наук.-практ. конф. (8 грудня 2023 р., м. Хмельницький – м. Херсон). Херсон: Книжкове видавництво ФОП Вишемирський В.С., 2023. С.61-64.
5. Поботаєва Е.І. Роль фінансової глобалізації, її особливості та наслідки для України / Поботаєва Е.І. // Сучасна фінансова політика України: проблеми та перспективи»: матеріали XII Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Київ, 12 грудня 2024 р.) / Київський столичний університет імені Бориса Грінченка. Київ, 2024.С.80-84.
6. Поботаєва Е.І. Актуальний стан та оцінка сучасних тенденцій банківської системи України / Поботаєва Е.І. // Сучасна фінансова політика України: проблеми та перспективи»: матеріали XII Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Київ, 12 грудня 2024 р.) / Київський столичний університет імені Бориса Грінченка. Київ, 2024.С.212-216

РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ФІНАНСОВИХ ПРОДУКТІВ ТА ПОСЛУГ ДЛЯ МАЛОГО БІЗНЕСУ

1.1 Сутність та особливості малого бізнесу

У світлі поточного економічного дисбалансу з яким стикнулася наша держава з початком екстремальних умов роботи при Covid-19 та повномасштабній війні, розгляд актуального стану малого бізнесу зазнає неабиякої суттєвості. Даний тип бізнесу можна вважати провідним фактором економічних перетворень перехідних економік, що сприяє вирішенню економічних, соціальних та науково-технічних проблем.

Основними критеріями відношення різноструктурних за організаційно-правовими формами підприємств до сегмента малого бізнесу є передусім середня кількість працівників, чистий дохід від реалізації та балансова вартість активів.

Малий бізнес виконує низку специфічних функцій в економіці держави:

- сприяє гнучкості національної економіки та ринкової пропозиції;
- стимулює підвищення ділової активності, що забезпечує стабільність суспільства;
- залучає до економічного обороту різноструктурні ресурси, в тому числі фінансові, людські, інформаційні та технологічні, що безумовно сприяє розвитку інноваційних процесів;
- забезпечує ринкову еластичність, шляхом диференціації попиту та індивідуалізації пропозиції;
- забезпечує додатковими робочими місцями, що знижує рівень безробіття та сприяє розвитку конкурентоспроможної кваліфікаційної робочої сили;
- сприяє демонополізації та приватизації, що паралельно сприяє розвитку економічної конкуренції;
- задовольняє ринковий попит на дрібносерійні/штучні продукти, тим самим, звільняючи великі підприємства від не вигідного формату виробництва;

- пом'якшує соціальну напругу, сприянням підвищенню рівня доходів та ослабленням майнової диференціації. [1]

Розмір та класифікація підприємств є суттєвою ознакою, згідно з якою доступні ті, чи інші види програм фінансування та підтримки. Однак беззаперечно фактором об'єднання є їх відношення до таких, хто здійснює самостійну діяльність юридичних та фізичних осіб, що зареєстровані як суб'єкти підприємницької діяльності з виробництва товарів/надання послуг з метою отримання прибутку.

Таблиця 1.1

Ознаки класифікації МСП згідно українського законодавства

Категорія підприємств	Середня к-ть працівників	Чистий дохід від реалізації	Балансова вартість активів
Мікропідприємство	< 10 осіб	< 700 тис. євро	< 350 тис. євро
Мале	< 50 осіб	< 8 млн євро	< 4 млн євро
середнє	< 250 осіб	< 40 млн євро	< 20 млн євро
велике	понад 250 осіб	> 40 млн євро	> 20 млн євро

Джерело: складено автором на основі використаних джерел [2]

Рис. 1.1 Динаміка розподілу обсягу реалізованої продукції, кількості діючих підприємств та кількості працівників зайнятих на великих, середніх та малих підприємствах України за 2022 рік

Джерело: складено автором на основні використаних джерел [3,4,5,6]

Питання розвитку МСП (малих та середніх підприємств) не втрачає актуальності, оскільки фактично виступає соціально-економічним фундаментом, без якого не може мати розвитку будь-яка інноваційно-орієнтовна держава. Даний сегмент ведення бізнесу виступає найбільш масовою формою ділової активності, яка забезпечує конкурентоспроможність економічної системи країни на міжнародній арені та сприяє її стабільному розвитку [1].

Таким чином, згідно зі статистикою 2022 року, кількість підприємців МСП, які здійснювали свою діяльність на території України, складає практично 99,8%, з яких 94,17% займає малий бізнес, а 5,64% середній, що можна вважати суттєвим результатом, який демонструє заповненість ринку конкретними видами суб'єктів, класифікованих за розміром. Відповідно, що 63,52% обсягу реалізованої продукції, що належить МСП також є ключовим у забезпеченні ринку потрібними типами продукції. Таким чином, 36,47% загального збуту належить великим підприємствам, 44,47% - середнім та 19,05% - малим. Даний розподіл не є пропорційним кількості суб'єктів, що пов'язане з перевагами та можливостями більших підприємств у виробництві продукції або ж наданні послуг. Щодо надання робочих місць, то в даній категорії беззаперечним лідером виступає середній бізнес, який забезпечує роботою половину населення - 47,99%. Своєю чергою, малі та великі підприємства за даною позицією мають практично аналогічні результати 26,56% та 25,45%, відповідно, що в цілому відповідає зіставленню кількості працюючих суб'єктів та критеріям з їх класифікації. Дані статистичні значення демонструють наочний приклад значущості даного типу підприємств, їх важливості та задіяності в процесі економічного розвитку держави.

Враховуючи залученість невеликої кількості швидко мобілізованих до ринкових змін працівників, низьку капіталомісткість, мобільність на ринку й у сфері технологій, незначний екологічний вплив на середовище, а також відсутність бюрократизму в управлінні, малий бізнес можна вважати важливою основою, завдяки якій є можливість здійснювати позитивний рух

господарських процесів [7]. Таким чином, підтримка даного виду підприємства виступає одним з основних напрямків економічної політики урядів розвинутих країн.

1.2. Класифікація та характеристика наявних фінансових продуктів і послуг для малого бізнесу

Українським підприємцям, що здійснюють свою діяльність в форматі малого бізнесу, доступний доволі прогресивний спектр фінансових продуктів та послуг, що спрямовані на допомогу в організації діяльності. Управлінці малого підприємства активно залучають до своєї діяльності різноформатні фінансові продукти з метою фінансування бізнесу та забезпеченню його гарантійного механізму розвитку бізнесу. У таблиці 1.2 наочно наведено основні фінансові продукти у відношенні до потреби бізнесу.

Таблиця 1.2

Дорожня карта фінансових продуктів для малого бізнесу

Етап	ЗАПОЧАТКУВАННЯ БІЗНЕСУ (діяльність до 1 року)				
Потреба	Поповнення оборотних коштів				
Фін. продукт	Овердрафт (є доступним після півроку регулярної роботи/отримання виручки)		Строковий кредит під депозит (можливість залучення додаткових ресурсів на початку зародження бізнесу)		
Потреба	Ініціалізація нових бізнес-стосунків з партнерами				
Фін. продукт	Акредитив	Тендерна гарантія	Гарантія платежу	Гарантія виконання зобов'язань	
Потреба	Інвестиції в основні засоби				
Фін. продукт	Грант/ власні кошти (оскільки на етапі зародження підприємства фінансовий лізинг та інвестиційний кредит не є доступними)				
Етап	БІЗНЕС, ЩО СТАБІЛЬНО РОЗВИВАЄТЬСЯ (має позитивні фін. результати, що дозволяє йому, в залежності від потреб, обирати будь-який продукт зі всієї запропонованої лінійки)				
Потреба	Поповнення оборотних коштів				
Фін. продукт	Овердрафт	Кредитна лінія	Строковий кредит	Аваль векселів	Факторинг

Продовження Таблиці 1.2

Потреба	Модернізація бізнес-потужностей/ інвестиції в о. з.			
Фін. продукт	Грант	Фінансовий лізинг		Інвестиційний кредит
Потреба	Розширення бізнес-стосунків з партнерами			
Фін. продукт	Акредитив	Тендерна гарантія	Гарантія платежу	Гарантія виконання зобов'язань
Етап	БІЗНЕС, ЩО СТАБІЛЬНО ПРАЦЮЄ (має тимчасові фін. проблеми)			
Потреба	Реструктуризація існуючих кредитів			
Фін. продукт	Строковий кредит (продукти реструктуризуються в невідновлювальні з графіком погашення)			
Потреба	Рефінансування існуючих кредитів			
Фін. продукт	Строковий кредит (кілька продуктів можуть бути рефінансовані в один з амортизаційним графіком погашення, який є адаптованим до можливостей підприємства)			
Потреба	Поповнення оборотних коштів			
Фін. продукт	Строковий кредит (надається у виключних випадках, за відносності інших варіантів підтримки бізнесу)			
Потреба	Модернізація бізнес-потужностей/ інвестиції в о. з.			
Фін. продукт	Строковий кредит під депозит (інвестиції під час фінансових труднощів неможливо)			

Джерело: складено автором на основі [8]

З переліку банківських продуктів фінансування МСП їм доступні овердрафти, строкові кредити, інвестиційні строкові кредити, кредитні лінії, фінансовий лізинг, факторинг та кредит під депозит. Більшість з цих послуг можуть бути надані юридичним особам в банківській установі, тож беззаперечним фактом є приналежність банків до механізму залучення фінансових ресурсів для МСП.

В переліку небанківських продуктів, що також активно використовуються підприємствами, знаходяться фінансовий лізинг, гранти, факторинг, небанківські позики та фінансування за рахунок власних коштів.

Окрім того, малий та середній бізнес може використовувати акредитиви, гарантії та аваль векселі, що можна вважати переліком документарних операцій, які виконують переважно страхову функцію. Таким чином, вони не

надають прямого фінансування, однак забезпечують гарантією та відображаються в бухгалтерському обліку на позабалансових рахунках [9].

Даний перелік продуктів та послуг здатний забезпечити фінансовими ресурсами бізнес на різних етапах життєвого циклу. Відповідно, що кожен з перелічених продуктів є доречним у використанні при різних фазах розвитку малої компанії з коригуванням під її специфіку діяльності. Таким чином, буде здобута максимальна ефективність у їх застосуваннях, що слугуватиме безперебійній роботі бізнесу та його розвитку.

1.3 Нормативно-правове та законодавче забезпечення процесу створення фінансових продуктів і послуг для малого бізнесу

Відповідно, що будь-яка підприємницька діяльність здійснюється згідно з регулюванням можливостей та обов'язків, що походить з нормативно-правового та законодавчого забезпечення. Так, відносини, пов'язані з розвитком малого та середнього бізнесу на території України, базуються на Конституції України. До інших основних документів, що здійснюють регулювання відносин держави та МСП можна додати Господарський [10], Цивільний, Податковий кодекс України, кодекс законів про працю, ЗУ «Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб підприємців та громадських формувань» [11], ЗУ «Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні», а також іншими законодавчими актами та міжнародними договорами України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України [12].

Законодавчою метою розвитку малого підприємства можна вважати створення сприятливих умов для розвитку бізнесу та підвищення їх конкурентоспроможності, забезпечення максимальної зайнятості населення, стимулювання їх інноваційної та інвестиційної активності, а також сприяння просуванню їх продуктів/послуг на внутрішніх та зовнішніх ринках [12]. Відповідно, що подібну мету з оптимістичною мотиваційною системою до розвитку малого підприємства, на рівні державної підтримки, можна

вважати необхідною, що визнається й практиками закордонного державного управління. Однак як й будь-яка система, державне регулювання може мати й свої негативні наслідки, що робить потребу у прийнятті виважених рішень на законодавчому рівні обов'язковою. Так, наприклад, варто враховувати, що подібний формат підтримки буде обґрунтованим в тих випадках, де ринкові механізми не забезпечують ефективного розподілу ресурсів.

Таким чином, можна сформулювати аргументацію всіх позитивних та негативних критеріїв з державної підтримки роботи малих підприємств.

Таблиця 1.3

Аргументація «за» та «проти» державної підтримки малих підприємств

ПЕРЕВАГИ державної підтримки	НЕДОЛІКИ державної підтримки
Малий бізнес - джерело побудови успішної, ефективної та конкурентоспроможної системи, де держава здатна мотивувати його розвиток.	Сенс ринкової економіки – саморегуляція, де штучна підтримка може створити нежиттєздатних суб'єктів.
Через низьку інвестиційну привабливість, для малих підприємств основним джерелом фінансування виступає державна підтримка.	Є ймовірність розширення тіньової економіки, через приховування доходів малим бізнесом.
Враховуючи підвищену вразливість малого бізнесу, необхідними для підвищення його ефективності та стабільності виступає потреба у спрощеній системі обліку та оподаткування.	Наявність певних пільг для малого бізнесу може виступати підґрунтям для корупції.

Джерело: складено автором на основі використаних джерел [13]

Отже, як показують національні реалії та закордонний досвід, розвиток малого бізнесу є необхідною умовою стабільної та конкурентоспроможної роботи економіки, що вказує на важливість зі сторони державного регулювання підтримувати роботу даного сектору введенням законопроектів, що допоможуть впровадженню нових та вдосконаленню вже наявних видів фінансових продуктів та послуг для їх розвитку.

Висновки до розділу 1

Забезпеченість малих та середніх підприємств умовами та продуктами, що сприятимуть здійсненню їх ефективної роботи є основоположним в сучасних стратегіях з підтримки статусу інноваційно-орієнтовної та стабільно прогресуючої держави. Даний сегмент бізнесу виступає соціально-економічним фундаментом, оскільки забезпечує ринкову еластичність, підвищує ділову активність, забезпечує суспільство додатковими робочими місцями та в загальному сприяє гнучкості національної економіки й робить її активним партнером на міжнародній арені політичних відносин.

Враховуючи суттєвість даного виду бізнес-діяльності, держава, разом з країнами-партнерами, висуває на законодавчому рівні різноформатні пропозиції з надання послуг та продуктів за класифікатором від типу потреби та часу її застосування. Так, українським підприємцям доступний доволі прогресивний спектр фінансових послуг, що поділяється згідно з класифікатором по їх надавачу, на банківські та небанківські. Згідно з національними реаліями, нормативно-правова забезпеченість з регулювання цієї сфери є необхідною умовою сталого користування актуальними пропозиціями фінансування, що має цільову мету у досягненні ефективного розвитку та розширенню їх діяльності. Попри наявні переваги й недоліки державної підтримки для даного сектору, її потребу не можна заперечити, тож, на цей час, малі підприємства та їх фінансова підтримка регулюються наступними законодавчими документами: Конституцією України, Господарським, Податковим та Цивільним Кодексом, ЗУ «Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб підприємців та громадських формувань», ЗУ «Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні» й іншими законодавчими актами та міжнародними договорами, що забезпечує ділові відносини та доступному, прозорому та регульованому рівні.

РОЗДІЛ 2 АНАЛІЗ СУЧАСНОГО СТАНУ ДІЯЛЬНОСТІ МАЛОГО БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ

2.1 Огляд існуючої інфраструктури фінансової підтримки малого бізнесу в Україні

Дестабілізація економіки України, спричинена переважно світовою пандемією та введенням воєнного стану, спонукала до трансформаційного періоду з постійним процесом структурної перебудови та умовами динамічності й турбулентності. Даний процес є непередбаченим та складним зі сторони прогнозування наслідків, однак він диктує необхідне розширення та відтворення ефективної діяльності МСП [14].

Статистичні результати свідчать, що з загостренням збройної агресії майже 50% підприємств були змушені припинити (тимчасово/ на постійній основі) свою діяльність, 20% здійснили релокацію всередині країни, а 4,4% перемістилися на закордонні ринки [15]. Відповідно, що дані результати за рік початку повномасштабного вторгнення, наочно демонструють необхідність у переході або вдосконаленні механізму та інструментів державної підтримки малого бізнесу. Враховуючи важливість такої підтримки в воєнний час для МСП пропонується декілька варіантів програм фінансування бізнесу з пропозиціями як від держави, так й від міжнародних партнерів (рис. 2.1).

UIF від ЄС можна вважати основним джерелом мобілізації фінансування для програм підтримки українського бізнесу та мінімізації ризиків для МФО та українських банків. UIF (обсяг фінансування – 9,3 млрд. євро) є другим компонентом програми Ukraine Facility, який спрямований надати Україні фінансову та технічну підтримку на суму 50 млрд. євро на термін 2024-2027 рр. Зокрема, метою UIF є залучення змішаного фінансування, зниження вимог до застави при кредитуванні та отримання технічної допомоги при підготовці заявок на фінансування та доопрацювання інвестиційних проєктів [17].

Так, від UIF пропонується спектр фінансових продуктів для малого бізнесу.

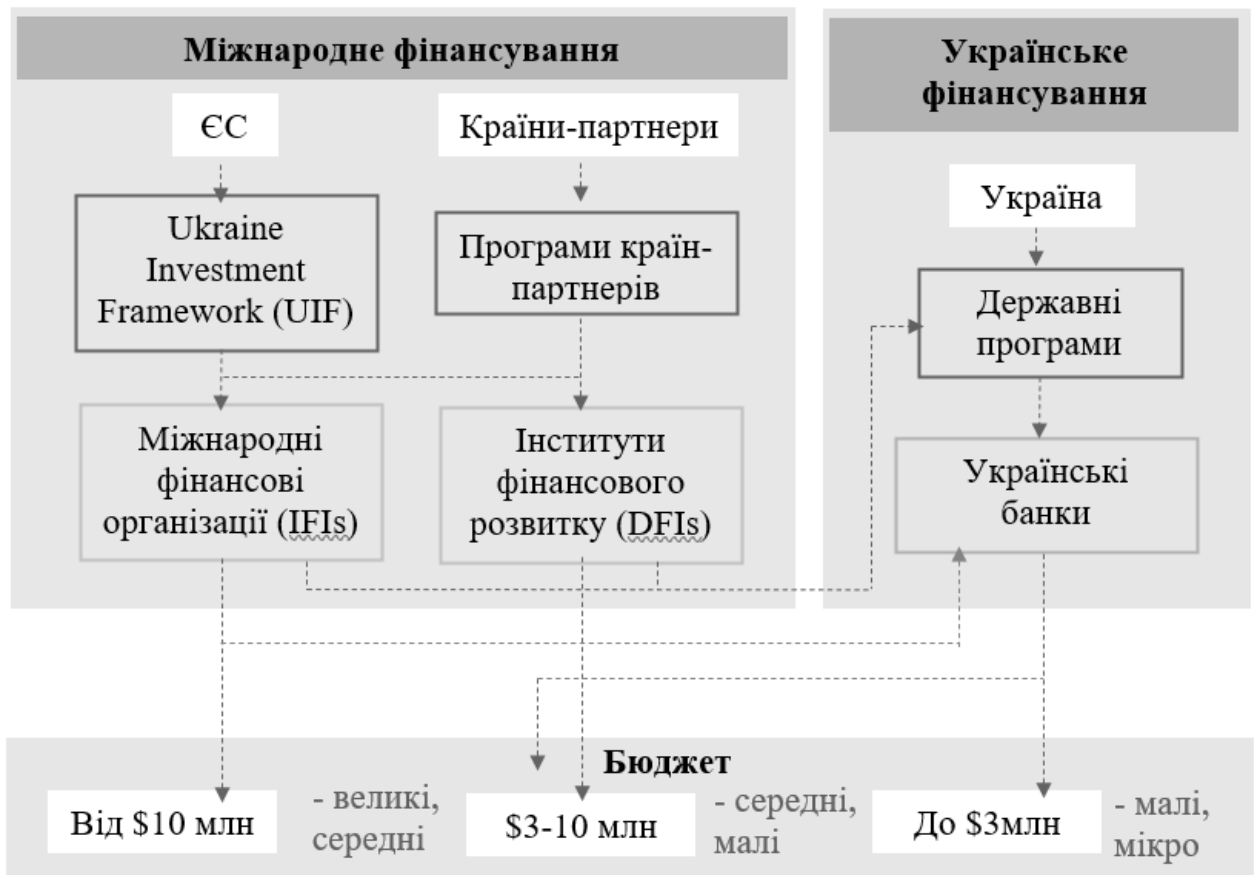

Рис. 2.1 Мапа програм фінансування бізнесу

Джерело: складено автором на основі використаних джерел [2, 16]

Таблиця 2.1

Основні продукти фінансування UIF для малого бізнесу, їх переваги та особливості

КРЕДИТУВАННЯ	Загальна інформація	Переваги продукту
	Найпоширеніший спосіб фінансування, переважно банківського походження. Основний фокус UIF – інвестиційні кредити, використання в комбінації змішування.	- гнучкість; - швидкість; - підтримка поточної діяльності (дозволяє зберегти ліквідність та продовжувати бізнес-операції).

Джерело: складено автором на основі використаних джерел [2]

Продовження Таблиці 2.1

ГАРАНТІЇ	Гарантії можуть надаватися державними установами та МФО. Вони зменшують ризики для банку, забезпечуючи компенсацію певної суми позики у разі її неповернення. <i>Індивідуальні гарантії</i> надаються конкретному позичальнику для забезпечення окремого фінансування. <i>Портфельні гарантії</i> охоплюють групу позичальників та дозволяють знизити ризики по кредитним портфелям замість проведення індивідуальної оцінки.	<i>Індивідуальні гарантії:</i> - підвищений шанс на отримання фінансування; - збільшення розміру доступного кредиту; - скорочує час на отримання фінансування; - мінімізує ризик втрати майна через непогашення кредиту; - не обтяжує майно заставою. <i>Портфельні гарантії:</i> - підвищення доступу до фінансів; - скорочення вимог банку до забезпечення; - можливість скоротити час на індивідуальну оцінку ризиків.
ЕКСПОРТНЕ ФІНАНСУВАННЯ	Не є частим випадком для малого бізнесу. Однак даний продукт забезпечує бізнес, що займається експортом товарів/послуг, фінансовими ресурсами (цілеспрямовані кредити чи страхування) для розвитку міжнародної торгівлі	- підтримка експорту; - зменшення ризиків неплатежів з боку іноземних партнерів та ризику від невиконання експортних контрактів для українських компанії.
ГРАНТИ	Виступають безповоротною допомогою, що надається урядами, міжнародними організаціями, інституціями для підтримки бізнесу чи благодійними організаціями.	- безповоротна допомога; - цільове фінансування; - зменшення ризиків; - не вимагають повернення.

Варто дотично зауважити, що додатковою послугою для бізнесу є страхування різносторонніх ризиків, що є важливим інструментом, який спроможний забезпечити стабільність у складних умовах. До таких можна віднести страхування майна від воєнних ризиків, що допомагає знизити збитки від пошкодження або втрати активів, що забезпечується в тому ж числі й українським ринком страхування, в особі СК «ARX», СК «INGO» та СК «Універсальна».

Варто додати, що окрім програми підтримки бізнесу UIF, українські підприємці мають можливості отримання міжнародної фінансової допомоги, наданих в окремому форматі різних організацій. Так, наприклад, кредити для МСП надають такі організації:

- НУФ - німецько-український фонд;
- ЄІБ - Європейський інвестиційний банк;
- EU4Business – програма ЄІБ «INITIATIVE EAST», яка забезпечує пільгові послуги через національні банки, надає мікрофінансування для домогосподарств, гранти для МСП, створює освітні програми для банківської освіти працівників та здійснює навчання підприємців фінансовій грамотності [18];

- ЄБРР – Європейський банк реконструкції та розвитку;
- EFSE - Європейський фонд для південно-східної Європи;
- Програма FARMER FINANCE;
- KFW - Німецький державний банк розвитку.

Окрім того, представники малого бізнесу можуть використати європейські фінансові інструменти у вигляді грантів як для розширення свого бізнесу, так й для стартового капіталу, завдяки таким програмам, як HORIZON 2020, AGROCHALLENGE FOUNDATION, FINTECC, LIFE, а також через ЄБРР та Швейцарську агенцію розвитку та співробітництва [19].

Таким чином, програми міжнародної допомоги для малого українського бізнесу є доволі поширеними, особливо з часів початку повномасштабного вторгнення. Дана ситуація виникла з огляду на те, що даний вид підприємництва є фундаментальним для підтримки економіки держави, що потребує особливої уваги та допомоги шляхом надання фінансової підтримки. Перелічені послуги та продукти є доволі масштабованими та різноформатними, що надає підприємцям можливість обрати для себе оптимальний варіант, враховуючи особливості бізнесу, його цілей та розміру необхідного бюджетування. Однак, попри розгалужену міжнародну допомогу, наша держава також спрямована на забезпечення стабільності розвитку МСП,

тож, враховуючи актуальні ринкові/економічні/законодавчі умови, впроваджує нові інструменти з підтримки бізнесу у воєнний час.

Так, наприклад, у 2022-2024 році, держава сприяла зміцненню стійкості підприємництва, запровадженням переліку змін. Формування проєкту Уряду «Робота» можна вважати основною грантовою програмою, що передбачає надання коштів для створення власного бізнесу (мікрогрант), для реалізації стартапів, для модернізації та розвитку підприємств сектору переробки й для розвитку господарств тепличного типу [20]. Подібний формат надання грантів є інвестиційною залученістю з метою стимулювання до створення та розвитку компаній, однак де-факто, близько половини отриманих сум повертається грантоотримувачами через сплачені податки/збори.

Окрім того, було удосконалено процес надання фінансової державної підтримки мікро-, малого та середнього бізнесу. Першочергово було розглянуто умови «Доступного кредиту 5-7-9%», який став доволі поширеним способом отримання додаткових коштів з передбаченням таких цілей: придбання та проведення ремонтних робіт, модернізація/придбання основних засобів, наращення обігових коштів, придбання інтелектуальної власності та проведення рефінансування, за наявності заборгованості. Дана програма, шляхом її поєднання з партнерськими програмами уповноважених банків набула зменшення процентної ставки для бізнесу, що створює доволі вигідні умови особливо для малофінансованого підприємства. Варто згадати схожу за своєю суттю програму «Доступного фінансового лізингу 5-7-9» яка спрямована на посилення інвестиційної активності МСП, розширенню альтернативних джерел фінансування, спрощення доступу до фінансового лізингу та забезпеченню рівної конкуренції на фінансовому ринку [21].

Окрім того, в рамках даних змін, з боку Фонду розвитку підприємництва (ФРП) було удосконалено механізм надання гарантій уповноваженим банкам.

У вересні 2024 року було презентовано новий сервіс факторингу, за підтримки Міністерства економіки, спільно з Міжнародною фінансовою корпорацією (IFC) та Державним секретаріатом з економічних справ

Швейцарії (SECO). Даний напрям введений до стратегії розвитку НБУ зі сфери кредитування та спрямований на поліпшення доступу до фінансування для малих підприємств, на основі їх активів. Продукт факторингу та реверсивного факторингу сприятиме поповненню оборотного капіталу через нарощення обсягів продажів [22].

Отже, враховуючи, що розвиток МСП може бути ключовим для становлення стабільності та забезпечення розвитку економіки, держава зобов'язана, в особливості в період воєнного стану, здійснювати фінансову підтримку роботи бізнесу через:

- часткову компенсацію відсоткових ставок за кредитами;
- забезпечення гарантій за кредитами;
- надання змоги на отримання фінансування з грантових програм;
- часткову компенсацію витрат на орендну плату, плати за факторинг та гарантію користування;
- поширеність вигідних форматів кредитів/ мікропозик на відкриття бізнесу та впровадження інноваційних технологій й т. д.

Даний формат допомоги, з регулярним коригуванням умов надання фінансових послуг та продуктів під актуальний ринковий формат, має можливість на активну стимуляцію підприємців до розвитку бізнесу.

2.2 Аналіз проблем та потреб малого бізнесу у фінансових продуктах і послугах в Україні.

Попри прийнятті суттєві зміни вищими органами влади, партнерами України, міжнародними організаціями щодо доступності та варіативності, пропоновані послуги не захищають підприємства від фінансової хаотичності, якій сприяють внутрішньодержавна нестабільність. За оцінками потреби, орієнтовно п'ята частина малого бізнесу використовує запозичені кошти через фінансові продукти, враховуючи всі їх особливості та певні об'єктивні обмеження у використанні [23]. Наприклад, обмеженість обсягів власних фінансових ресурсів малих підприємств часто виключає можливість у

реалізації витратних проєктів, а відсутність масштабу залучених коштів та їх недостатність стримує плани з їх втілення. Так, залучення банківського кредиту є класичною технологією запозичення, переважно спрямованої на придбання основних засобів та поповнення обігових коштів. Однак державна підтримка кредитування малих підприємств залишається фрагментованою та недостатньою.

Головними недоліками кредиту як джерела фінансування, є тривалий термін ухвалення рішення про надання кредитів, їх коротко-/середньостроковий характер, зависока процентна ставка, недостатність інформації про наявні кредитні ресурси, висування широкого спектра вимог до розкриття інформації, недостатність застави й т. д.

Рис. 2.2 Основні перепони для отримання кредитного фінансування підприємствами (% підприємств, які вважають дану перепону проблемою)

Джерело: складено автором на основі використаного джерела [2]

В результаті підвищення ризиків з кредитування, комерційні банки не мають змоги активно кредитувати невеликі компанії за ставками, порівняними з кредитами великому бізнесу, тож вартість кредитних ресурсів за певними програмами для малих підприємств може бути зависокою. Також структура банківського кредитування переважно видається на короткий строк, що

обумовлено недостатністю довгострокових ресурсів, обмеженим доступом до запозичень на міжнародних ринках, погіршенням платоспроможності позичальниками та в результаті високої проблемності кредитних портфелів [23]. Попри те, значна кількість видів кредитування має свої умови та цілеспрямована на пріоритетні галузі економіки, що унеможливорює отримання послуги для підприємців різних секторів діяльності.

Ще одним варіантом отримання фінансування бізнесу шляхом набуття нового обладнання є лізинг, який може бути ефективним інструментом, однак потребує ведення податкового обліку. Зависокі відсоткові ставки, обмеженість у пропозиції обладнання, відсутність податкових пільг для підприємств за спрощеною системою оподаткування можуть стати причиною до обмеження попиту на дану послугу.

Щодо міжнародної допомоги з отримання грантів, кредитів, інвестиційних проєктів, наприклад, від актуальних, на разі, європейських організацій, то для малого бізнесу вони є доволі складним організаційним процесом. Таким чином, підприємство має виконати доволі суттєвий ряд вимог (відповідність критеріям грантоотримувача/ заявника, чітке заповнення аплікаційної форми/ форми-заявки й т. д.), що є складним для розуміння та неможливим в реалізації для малої форми ведення бізнесу.

Наявність проблем в актуальних пропозиціях фінансових інструментів з регулювання діяльності малих підприємств, дає зрозуміти, що попри введення великої кількості заходів з організації їх доречності та ефективності, значні недосконалості залишаються. Вітчизняний бізнес не задовольняє свої потреби повною мірою й через необізнаність у різноманітності рішень й через виключність вимог в певних продуктах. Незадоволеність даного сектору спонукає до переглядання механізму продуктів та послуг з їх можливими коригуваннями.

2.3 АТ КБ «ПриватБанк» як надавач банківських продуктів та послуг для малого бізнесу

Враховуючи позиціонування ПриватБанку як лідера за розміром активів та обсягом роздрібної торгівлі, не можна ігнорувати його значущість для української банківської системи. Результатом зусиль банку щодо розвитку партнерських програм є зростання кількості активних бізнес-клієнтів та збереження лідируючої позиції за часткою ринку. Це викликає потребу у діагностиці його актуального стану та результатів діяльності, що й буде винесено у даному розділі. Для визначення загальної оцінки роботи банку буде використано факторинговий аналіз, завдяки чому є можливим отримати наочні результати динаміки основних показників роботи.

У дослідженні було проаналізовано результати діяльності, нормативні показники, депозитний портфель та кредитна лінія. Тож, з метою оцінки фінансового стану ПриватБанку здійснено аналіз динаміки окремих статей звіту про прибуток чи збиток, а також окремого звіту про сукупний дохід за 2020–2024 роки. В основі дослідження лежать офіційно оприлюднені річні та консолідовані річні звіти банку, які були перевірені незалежним зовнішнім аудитором та складені відповідно до чинного законодавства України, включно з нормативно-правовими актами НБУ, а також вимогами Міжнародних стандартів фінансової звітності (МСФЗ).

Згідно рисунку 2.3, чистий процентний дохід, який формується з доходу та відповідного вирахування процентних витрат, попри важкі часи нестабільності мав виключно позитивну, поступово зростаючу динаміку. Показник, протягом 2020-2024 рр., змінив своє значення на 209,6%, що вказує на послідовне зростання обсягів активних операцій банку та адаптацію установи до кризових умов.

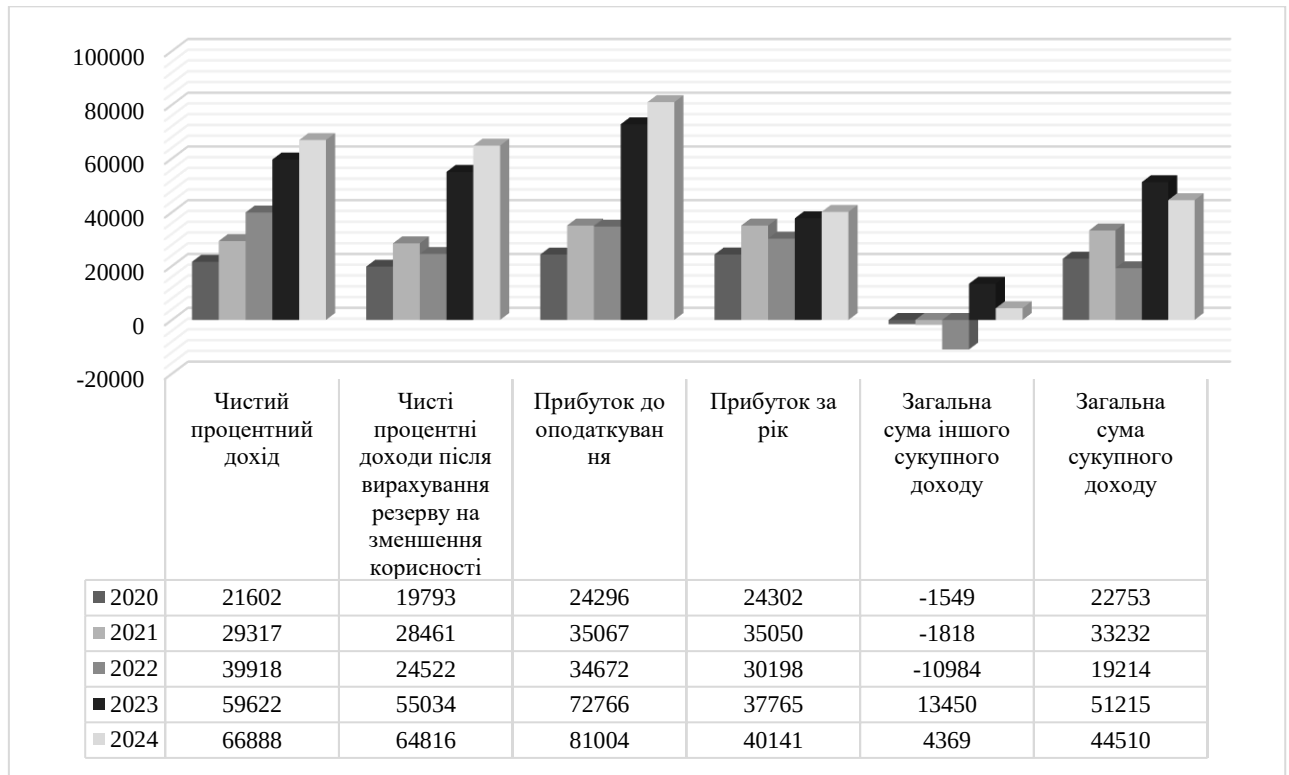

Рис. 2.3 Динаміка основних фінансових результатів Приватбанку з на кінець 2021-2023 рр. (млн грн)

Джерело: складено автором на основі Додатків А,Б,В,Г та річної фінансової звітності [24-27]

Наступний показник, чистий процентний дохід після вирахування резерву на зменшення корисності, хоч і здобув не менш суттєвого відхилення 227%, однак не мав рівномірного напрямку. Попри спад на 3,9 млрд грн у 2022 році, показник доволі швидко набрав обертів відновлення й за наступні роки вже показав результат більший аніж удвічі із суттєвим перевищенням значень довоєнного рівня.

Динаміку прибутку до оподаткування, попри незначний спад на 0,4 млрд грн у 2022 році, можна вважати відносно сталою до зростаючого напрямку. Загальна зміна складає 233,4%, або ж 56,7 млрд грн. Цей результат безумовно є успішним, оскільки, окрім того, що він є удвічі більшим за торішній, він становить ще й 46% від загального прибутку банківського сектору України за цей рік. Таким чином, оптимізацією витратної частини, відновленням економічної активності, а також результативним управлінням своїми

фінансовими інструментами, ПриватБанку вдалось обрати ефективну стратегію для підтримки стабільної успішної роботи.

Своєю чергою, річний прибуток, який вираховується різницею попереднього показника з витратами/ доходами на сплату податку, хоч й був менш різким до змін, однак все ж показав позитивну динаміку на 65,2%, що є у 2024 році на 15,8 млрд грн більшим за значення 2020 р. Попри непостійну позитивну тенденцію, за даним результатом, можна визначити наявність стійкого фінансового становища.

Загальна сума іншого сукупного доходу сумарно за всіма категоріями у перші розглянуті роки мала від'ємні значення, тобто сумарні результати статей надалі рекласифіковані у збиток. Проте у 2023 та 2024 рр. цей показник, окрім того, що набув додатного значення, ще склав доволі непоганий результат 13,4 млрд грн та 4,4 млрд грн, відповідно. Оскільки всі ці показники мають прямий взаємозв'язок, загальна сума сукупного доходу, яка є комбінацією всіх перелічених показників вийшла з динамікою за п'ятиріччя 95,6% - зростання практично вдвічі, яке вказує на оновленість банківської системи після року запровадження воєнного стану, що однозначно можна вважати оптимістичною зміною.

В даній роботі, задля визначення комплексної оцінки впливу факторів на величину результативних показників, буде проведений факторний аналіз прибутковості. Дана методика сприятиме виявленню параметрів, що впливають на зміну розміру прибутку банку й дозволяє регулювати розмір прибутку та рентабельність власного капіталу банку за рахунок управління факторами, що впливають на прибуток та норму прибутку на капітал [28,29].

Таблиця 2.2

Факторний аналіз прибутковості АТ КБ «ПриватБанк» за 2020-2024 рр. (млн грн)

Показник	2020	2021	2022	2023	2024	Абсолютне відхилення							
						за 2021 р.	за 2022 р.	за 2023 р.	за 2024 р.	Δ Прибуток			
Показники фінансової звітності:						2021	2022	2023	2024	2021	2022	2023	2024
Прибуток до оподаткування, Пр	24296	35067	34672	72766	81004	10771	-395	38094	8238				
Дохід, Д*	62412	72197	79446	110000	125815								
Сукупні активи, СА	382525	401296	540596	680008	761461								
Балансовий капітал, БК	52825	66615	57789	84846	99144	13790	-8826	27057	14298	6342,5	-4646,1	16233,5	12262,3
Розрахункові показники:													
Дохідність активів, Да = Д/СА	0,16	0,18	0,15	0,16	0,17	0,02	-0,03	0,01	0,01	3145,7	-5571,4	5127,5	1821,7
Мультиплікатор капіталу, Мк = СА/БК	7,24	6,02	9,35	8,01	7,68	-1,22	3,33	-1,34	-0,33	-5679	13738,5	-8026,6	-3622,2
Рентабельність доходу, Рд = Пр/Д	0,39	0,49	0,44	0,66	0,64	0,1	-0,05	0,22	-0,02	6961,9	-3915,9	24759,5	-2223,77

Джерело: складено автором на основі річної фінансової звітності [24-27]

*Дохід ПриватБанку був розрахований як сума процентних, комісійних та інших доходів, тож її можна вважати умовною, а отримані значення приблизними.

** Δ Прибуток розрахований з врахуванням похибки, тож значення можна вважати орієнтовно близьким до дійсного.

Прибутковий результат є наслідком комбінації впливу різноформатних факторів: обсяг капіталу банку, рівень ефективності використання активів банку, мультиплікативний ефект капіталу та рентабельність доходу. Залежність прибутку можна відобразити мультиплікативною 4-хфакторною моделлю: $\Pi = K (\text{капітал}) * \text{Да} (\text{дохідність активів}) * \text{Мк} (\text{мультиплікатор капіталу}) * \text{Рд} (\text{рентабельність доходу})$. Завдяки табличному заповненню даних можна визначити як ці фактори впливають на зміну прибутку до оподаткування.

Оскільки модель факторного аналізу виглядає таким чином: $\Pi = K * \text{Да} * \text{Мк} * \text{Рд}$, розрахунок факторних впливів кожного з них проводились за такими формулами:

Розрахунок впливу на прибуток зміни розміру капіталу:

$$\Delta \text{ Прибуток } K = (K^1 - K^0) * \text{Да}^0 * \text{Мк}^0 * \text{Рд}^0, \quad (1.1)$$

де K^0 - власний капітал базового періоду

K^1 - власний капітал звітного періоду

Да^0 – рівень ефективності використання активів базового періоду

Мк^0 – мультиплікатор капіталу базового періоду

Рд^0 – рентабельність доходу базового періоду

$$\Delta \text{ Прибуток } K (\text{за } 2021 \text{ р.}) = 13790 * 0,16 * 7,24 * 0,39 = 6342,5$$

$$\Delta \text{ Прибуток } K (\text{за } 2022 \text{ р.}) = -8826 * 0,18 * 6,02 * 0,49 = -4646,1$$

$$\Delta \text{ Прибуток } K (\text{за } 2023 \text{ р.}) = 27057 * 0,15 * 9,35 * 0,44 = 16233,5$$

$$\Delta \text{ Прибуток } K (\text{за } 2024 \text{ р.}) = 14298 * 0,16 * 8,01 * 0,66 = 12262,3$$

Отже, можна стверджувати, що наявний результат прямого впливу зміни розміру капіталу на значення прибутку до оподаткування. Так, відновлення значення капіталу після наслідків пандемії у 2021 році вплинуло на фактичне зростання прибутку на 6,34 млрд грн. Спад балансового капіталу за рік початку повномасштабного вторгнення, спричинило аналогічну зміну, однак на суму 4,65 млрд грн. 2023 рік показав різкий стрибок у зростанні значення капіталу на 27,05 млрд грн й відповідно прибутку на 16,23 млрд грн, що

свідчить про відновлення стабільної роботи та використання ефективної стратегії адаптації. За 2024 рік тенденція до зростання зберіглась, оскільки показала ріст на 12,2 млрд грн, що хоч є меншим за минулорічне, однак залишається суттєвим значенням.

Для визначення впливу дохідності активів на прибуток застосовується наступна формула: $\Delta \text{Прибуток Да} = K^1 * (Да^1 - Да^0) * Мк^0 * Рд^0$, (1.2)

$$\Delta \text{Прибуток Да (за 2021 р.)} = 66615 * 0,02 * 7,24 * 0,39 = 3145,7$$

$$\Delta \text{Прибуток Да (за 2022 р.)} = 57789 * (-0,03) * 6,02 * 0,49 = -5571,4$$

$$\Delta \text{Прибуток Да (за 2023 р.)} = 84846 * 0,01 * 9,35 * 0,44 = 5127,5$$

$$\Delta \text{Прибуток Да (за 2024 р.)} = 99144 * 0,01 * 8,01 * 0,66 = 1821,7$$

Позитивна динаміка використання активів ПриватБанку, має прямий вплив на додатну зміну значення прибутку. Так, за 2021 рік, зростання дохідності активів лише на значення 0,02 спричинило збільшення суми прибутку на 3,2 млрд грн, а у 2023 та 2024 році зростання на 0,01 поділку спричинило динамічну зміну на 5,1 млрд грн та 1,8 млрд грн, відповідно. 2022 рік, за традицією демонстрації нестабільності, зменшив дохідність активів на 0,03 одиниці, що й призвело до зменшення суми прибутку на суттєві 5,57 млрд грн. Такий результат свідчить, що за даним показником довоєнна структура поступово налагоджується, а за прямою залежністю прибутку від дохідності активів показує й те, що банк має доволі налагоджену систему роботи з активами.

Щодо мультиплікатора капіталу, то даний показник вказує на максимальну здатність банку залучати депозити й видавати кредити у розрахунку на одну грошову одиницю свого капіталу. Тобто даний показник можна вважати важелем управління банком, здатністю його капіталу залучати в оборот додаткові гроші, не порушуючи стійкої й дохідної роботи банку.

$$\Delta \text{Прибуток Мк} = K^1 * Да^1 * (Мк^1 - Мк^0) * Рд^0, \quad (1.3)$$

$$\Delta \text{Прибуток Мк (за 2021 р.)} = 66615 * 0,18 * (-1,22) * 0,39 = -5679$$

$$\Delta \text{Прибуток Мк (за 2022 р.)} = 57789 * 0,15 * 3,33 * 0,49 = 13738,5$$

$$\Delta \text{Прибуток Мк (за 2023 р.)} = 84846 * 0,16 * (-1,34) * 0,44 = -8026,6$$

$$\Delta \text{ Прибуток } M_k (\text{за } 2024 \text{ р.}) = 99144 * 0,17 * (-0,33) * 0,66 = -3622,2$$

Протягом розглянутого терміну, показник мав переважно негативний вплив на прибуток банку. Зростання рівня мультиплікатора капіталу у 2022 році посприяло й доволі значному зростанню прибутку – на 13,7 млрд грн, що вирівняло негативну динаміку за іншими факторами в цьому році. Ймовірно, що однією з причин цьому стало рішення НБУ про фіксацію значення облікової ставки на рівні 25%, що частково загальмувало негативний вплив інфляції та допомогло стримати відтік коштів. Однак, інші роки 2021, 2023 та 2024 позитивного результату не мали як за значенням мультиплікаційного капіталу, так й за сумою впливу на прибуток: -5,7 млрд грн, -8 млрд грн та 3,6 млрд грн, відповідно. Проте, як можна помітити, за останній рік значення хоч й залишилось негативним, але вдвічі покращило результат.

Останнім на розрахунок вноситься вплив рентабельності доходу на результат прибутку.

$$\Delta \text{ Прибуток } P_d = K^1 * D_a^1 * M_k^1 * (P_d^1 - P_d^0) \quad (1.4)$$

$$\Delta \text{ Прибуток } P_d (\text{за } 2021 \text{ р.}) = 66615 * 0,18 * 6,02 * 0,1 = 6961,9$$

$$\Delta \text{ Прибуток } P_d (\text{за } 2022 \text{ р.}) = 57789 * 0,15 * 9,35 * (-0,05) = -3915,9$$

$$\Delta \text{ Прибуток } P_d (\text{за } 2023 \text{ р.}) = 84846 * 0,16 * 8,01 * 0,22 = 24759,5$$

$$\Delta \text{ Прибуток } P_d (\text{за } 2024 \text{ р.}) = 99144 * 0,17 * 7,68 * (-0,02) = -2223,77$$

Рівень рентабельності доходу відображає ефективність контролю за витратами, та розраховується як відношення чистого прибутку до операційних доходів. Таким чином, динаміка як самого показника, так і його впливу на прибуток мала характер регулярних коливань. У 2021 р. зростання рентабельності на 0,1 поділку, спричинило зростання прибутку на 7,2 млрд грн, у 2022 р. спад рентабельності на -0,05 поділки, спричинив збитки -3,9 млрд грн, його зростання у 2023 р. на 0,22 принесло результат доходу на 27,8 млрд грн, а подальше зниження значення на 0,02, змінило значення прибутку на 2,6 млрд грн. Невтішні результати останнього року вказують на те, що системі управління варто сконцентрувати свою увагу на забезпеченості

операційними доходами та відкоригувати шляхи до покращення результатів та врегулювання видаткової частини.

На заключному етапі варто зробити перевірку на вірність розрахунків здійснивши сумування дельти прибутку по кожному фактору, де результат має відповідати загальній динаміці прибутку.

$$\Delta \text{ П (2021 рік) } = 6342,5 + 3145,7 - 5679 + 6961,9 = 10771 \text{ млн грн}$$

$$\Delta \text{ П (2022 рік) } = -4646,1 - 5571,4 + 13738,5 - 3915,9 = -395 \text{ млн грн.}$$

$$\Delta \text{ П (2023 рік) } = 16233,5 + 5127,5 - 8026,6 + 24759,5 = 38094 \text{ млн грн.}$$

$$\Delta \text{ П (2024 рік) } = 12262,3 + 1821,7 - 3622,2 - 2223,77 = 8238 \text{ млн грн}$$

Оскільки розрахунки виявились вірними, по відношенню сум, можна зобразити орієнтовну пріоритетність фактору до результату показника прибутку за 2024 рік: балансовий капітал → мультиплікатор капіталу → рентабельність доходу → дохідність активів. Однак, дана структура протягом всього терміну не була стабільна й коригувалась в залежності від ефективності застосовуваних рішень до навколишніх умов.

Наступним проаналізуємо основні нормативи, які наочно демонструють робочий стан банку, його активність та залученість у банківському секторі. Першочергово, на розгляд будуть винесені дані пруденційних нормативів за 2020-2024 рр., які розраховуються НБУ за методикою, що є сформованою відповідно до вимог Інструкції про порядок регулювання діяльності банків України.

Винесена система нормативів ділиться на 12 категорій [3]:

- Н1 – регулятивний капітал (розрахунок в млн грн);
- Н2 - Норматив достатності (адекватності) регулятивного капіталу (не менше 10%);
- Нк – норматив достатності капіталу 1 рівня (не менше 7,5%)
- Н3 - Норматив достатності основного капіталу (не менше 7%);
- Н4 та Н5 - норматив миттєвої ліквідності та норматив поточної ліквідності (були вилучені із системи розрахунків у 2019 році, тож в таблиці не зазначаються);

- Н6 - норматив короткострокової ліквідності (не менше 60 %) (скасовано згідно з постановою НБУ від березня 2022 року);
- Н7 - норматив максимального розміру кредитного ризику на одного контрагента (не більше 25 %);
- Н8 - норматив великих кредитних ризиків (не більше 8-кратного розміру регулятивного капіталу);
- Н9 - норматив максимального розміру кредитного ризику за операціями з пов'язаними з банком особами (не більше 25 %);
- Н10 - норматив максимального сукупного розміру кредитів, гарантій та поручительств, наданих інсайдерам (не більше 30 %) (з 2016 року не розраховується);
- Н11 - норматив інвестування в цінні папери окремо за кожною установою (не більше 15 %);
- Н12 - норматив загальної суми інвестування (не більше 60 %);
- Л13-1 – ліміт загальної довгої відкритої валютної позиції банку;
- Л13-2 - ліміт загальної короткої відкритої валютної позиції банку.

Таблиця 2.3

**Динаміка значень нормативів ПриватБанку за період з січня 2021
р. по січень 2023 року та на липень 2024 р.**

Нормативи	Період					Норма значення
	04.01.2021	04.01.2022	01.01.2023	01.01.2024	01.01.2025	
Н1 (тис. грн)	35 256 911	40 842 924	54 523 488	64 843 346	59 941 723	≥ 200 млн грн
Н2 (Нрк)	28,09	18,33	23,78	21,75	14,96	≥ 10%
Нк	-	-	-	-	14,96	≥ 7,5%
Н3 (Нок1)	14,06	9,17	11,9	10,88	14,96	≥ 7%
Н6	92,92	93,76	-	-	-	≥ 60%
Н7	9,62	8,01	6,37	5,47	6,69	≤ 25%
Н8	0	0	0	0	0	≤ Н1*8
Н9	0,16	0,08	0	0	0,02	≤ 25%
Н11	0,06	0,01	0	0	0,04	≤ 15%
Н12	0,07	0,02	0	0	0,05	≤ 60%

Продовження Таблиці 2.3

Л13-1*	92,6895	86,4612	92,5844	88,7571	105,9909	≤ 15%
Л13-2	0,712	1,1811	1,317	0,6985	0,08565	≤ 15%

Джерело: складено автором на основі пруденційних нормативів та лімітів відкритої валютної позиції [31-35]

Варто зауважити, що даний показник перевищує норму допустимого значення, однак в даному випадку негативним результатом діяльності це не являється. З квітня 2018 року, банком була підписана угода НБУ про затвердження графіку приведення показників лімітів валютної позиції до нормативних вимог.

Наочна динаміка була зазначена в окремих графіках для Н1 та Н2,Н3,Н6,Н7,Н9,Н11,Н12. Показник Н8, який взаємопов'язаний за своїми значеннями до показника Н1 не є зазначеним, оскільки протягом розглянутого терміну мав стабільно відсутнє значення.

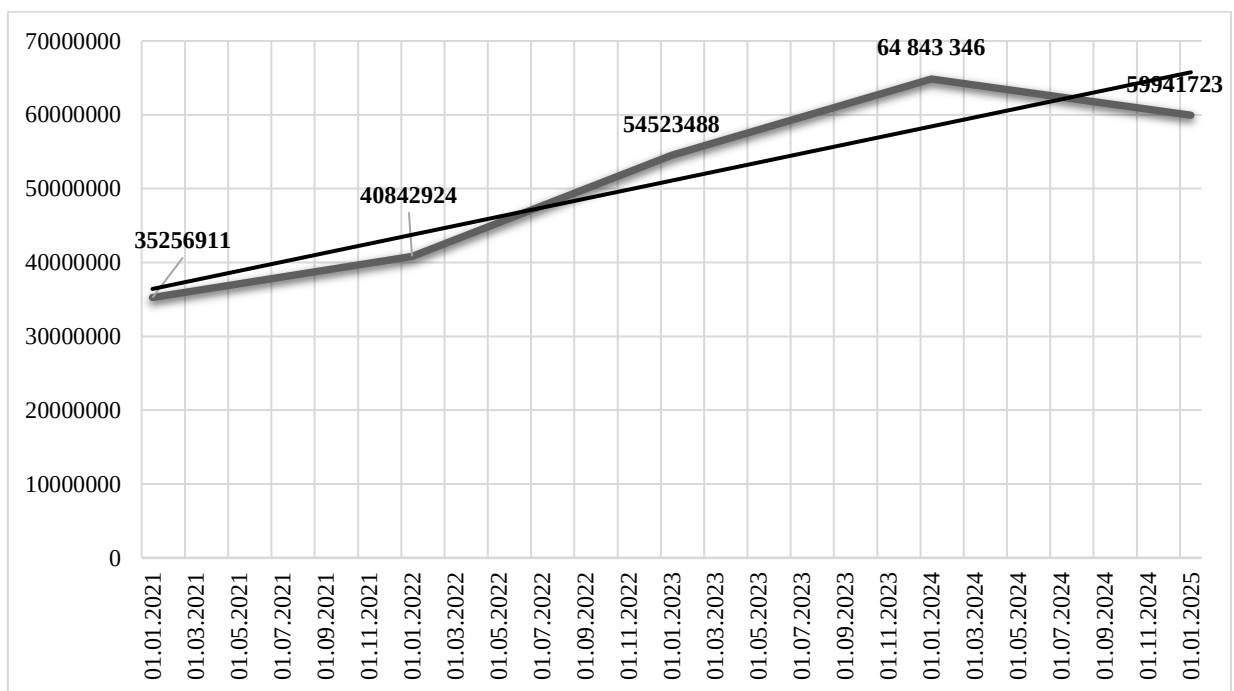

Рис. 2.4 Зміна регулятивного капіталу ПриватБанку (тис. грн)

Джерело: складено автором на основі пруденційних нормативів та лімітів відкритої валютної позиції [31-35]

Незважаючи на нестабільність зовнішніх умов роботи та постійні зрушення у вимогах до діяльності банків, регулятивний капітал, згідно з

зазначеною лінією тренду має позитивну динаміку. Так, порівнюючи граничні значення даного нормативу, його значення зросло на 70%, або ж на 24,7 млрд грн, що однозначно вказує на позитивну тенденцію та є значним перевищенням нормативного значення. Варто примітити, що повномасштабне вторгнення не спричинило негативної зміни даного показника, хоча за сукупними даними вітчизняної банківської системи він показав хоч й незначний, однак спад. Отже, загальну тенденцію зростання регулятивного капіталу ПриватБанку можна вважати стабільною.

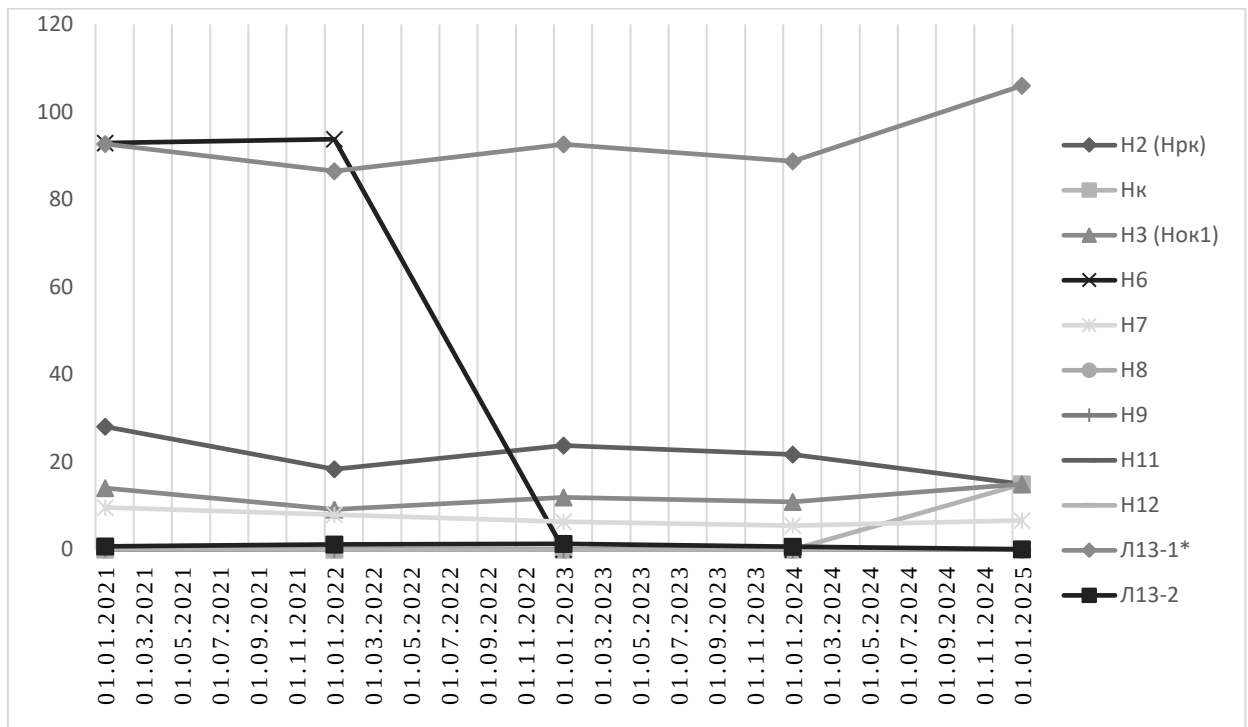

Рис. 2.5 Зміни нормативів Н2,Н3,Н6,Н7,Н9,Н11,Н12 на перший день січня 2021-2025 р. (%)

Джерело: складено автором на основі пруденційних нормативів та лімітів відкритої валютної позиції [31-35]

Зазначимо, що в наступному графіку відсутні нормативи поточної (Н5), миттєвої (Н4) ліквідності й норматив максимального сукупного розміру кредитів, гарантій та поручительств, наданих інсайдерам (Н10), оскільки дані показники більше не розраховуються НБУ, у зв'язку з рішенням про їх вилучення з системи. Окрім того, через скасування показника короткострокової ліквідності (Н6) у 2022 році, динаміку даного показника

повноцінно розглянути також не є можливим, однак можна стверджувати, що його значення протягом 2021 та 2022 рр., перевищували мінімально нормативне значення, що вказує на достатність банку в платоспроможності погасити короткострокові зобов'язання, протягом орієнтовно 30 днів з моменту настання кризових умов.

Інші показники Н9, Н11 та Н12 були практично повністю відсутні за своїми значеннями, що в цілому підходить під встановлені регулятором норми результату. Практична відсутність значення Н9 вказує на мінімальний розмір кредитного ризику за операціями з пов'язаними з банком особами, а відсутність значень пов'язаних показників Н11 та Н12 є розповсюдженою тенденцією серед банків, особливо серед їх учасників, що належать до спеціалізованих ощадних.

Динаміка Н2, як й всі показники, перевищує мінімально можливе значення, що вказує на достатність регулятивного капіталу. Однак даний норматив вже має певну тенденцію, протягом розглянутих років його динаміка склала -13,13%. Різкий спад, більше ніж на 10 відсоткових поділок, відбувся протягом 2021 та 2024 рр., однак в інші терміни показник демонстрував поступове відновлення свого результату.

Протягом 2024 року ПриватБанк вносив у публікації статистичної звітності такий показник як норматив достатності капіталу 1 рівня й є прорахунком відношення розміру капіталу 1-го рівня до сукупної експозиції під ризиком. Оскільки в попередні роки він не був окремим, провести аналіз динаміки не є можливим, однак наявні значення є достатніми, бо перевищують нормативні значення.

Гарні значення показника Н3 вказують на достатність основного капіталу ПриватБанку. Даний показник набував протилежних з попередньо розглянутим нормативом змін. Так, його динаміка є позитивною на 0,9%, що завдячує різкому зростанню у 2024 році.

Окрім того, ПриватБанку притаманний низький розмір кредитного ризику на одного контрагента, який протягом розглянутого періоду зазнав

позитивної зміни своїм зменшенням на -2,93%, що, враховуючи зовнішньоекономічну ситуацію є гарним показником.

Окремої уваги вартують ще й показники ліміту загальної відкритої позиції. Щодо Л13-1, то оскільки ПриватБанк є державним банком з найбільшою ринковою часткою, банком була підписана угода НБУ, яка скасовує обмеження на перевищення в 15% для даного показника, тож його значення є цілком оптимальними. Однак за обома показниками даного ліміту спостерігався спад значень до 2024 року, причиною чого можна вважати оновлені обмеження регулятора у відповідь на появу нових ризиків з веденням воєнного стану.

Наступним розглянемо динаміку ліквідності ПриватБанку. На розгляд виноситься основний розрахунковий показник зі звітів розрахунку к-тів покриття ліквідністю за LCRBB та в LCRIB.

З 2018 року НБУ було затверджено новий пруденційний норматив ліквідності для українських банків - LCR, з метою підтримки фінансової стабільності та підвищення стійкості банківської системи. Він був розроблений Базельським комітетом з банківського нагляду у відповідь на глобальну фінансову кризу 2007-2008 рр. З 2015 року норматив є обов'язковим для банків країн ЄС.

$$LCR = \frac{\text{високоякісні ліквідні активи банку}}{\text{сума, необхідної для покриття підвищеного відтоку коштів клієнтів з банку протягом 30 днів}} \quad (1.5)$$

Даний показник спроможний на відображення рівня стійкості банку до короткострокових шоків ліквідності, які є характерними для кризових періодів відтоку клієнтських коштів. В перші роки застосування, даний показник використовувався разом з нормативами Н4 (миттєвої ліквідності), Н5 (поточної ліквідності) та показником Н6 (короткострокової ліквідності), однак поступово дані нормативи були виведені з роботи, а показник LCR увійшов в постійне застосування. Так, згідно з нормами ЄС, значення LCR для банків встановлюється на рівні 100%, що за достатнього рівня означатиме

забезпеченість ліквідністю в обсязі, достатньому для повного виконання ним зобов'язань протягом 30 днів в кризових умовах.

Окрім того, з 2021 року банківська система зазнала нововведення з розрахунку нового пруденційного нормативу NSFR, який направлений на стимулювання банків покладатися на більш стабільні та довгострокові джерела фінансування та спроможне допомогти збалансувати активи та пасиви за строками погашення й сприятиме зниженню одного з системних ризиків для фінансової стабільності. Пов'язаного з короткостроковістю фондування банків.

NSFR =

$$\frac{\text{обсяг наявного фінансування (регулятивний капітал+зобов'язання,зважені на певні коефіцієнти)}}{\text{обсяг необхідного стабільного фінансування (складові активи+позабалансові зобов'язання,зважені на відповідні коефіцієнти)}} \quad (1.6)$$

Даний норматив визначає мінімальний необхідний рівень ліквідності банку на горизонті 1 рік. Для банків, його нормативне значення має складати 100%, однак дана норма має бути встановлена поступово.

Таблиця 2.4

Коефіцієнт покриття ліквідністю (LCR) та коефіцієнт чистого стабільного фінансування (NSFR) (%)

<i>Рік</i>	<i>04.01. 2021</i>	<i>04.01. 2022</i>	<i>28.02. 2022</i>	<i>30.06. 2022</i>	<i>01.01. 2023</i>	<i>30.06. 2023</i>	<i>01.01. 2024</i>	<i>29.06. 2024</i>	<i>01.01. 2025</i>
<i>У всіх валютах (LCRBB)</i>	278,2%	258,8%	291,5%	244%	311,0%	388,9%	462,8%	375,5%	349,5%
<i>У іноземній валюті (LCRIB)</i>	218,2%	200,4%	179,5%	192,2%	260,1%	286%	266,1%	223,4%	306,4%
<i>Норма</i>	≥100%	≥100%	≥100%	≥100%	≥100%	≥100%	≥100%	≥100%	≥100%
<i>NSFR</i>	-	153,6%	-	-	182,2%	-	185,2%	-	128,2%
<i>Норма</i>	-	-	-	-	≥90%	-	≥100%	-	≥100%

Джерело: складено автором на основі даних складового розрахунку коефіцієнтів покриття ліквідністю (LCR) за всіма валютами (LCRBB) та в іноземній валюті (LCRIB)

[31-35]

Відповідно до отриманих результатів, можна стверджувати, що ПриватБанк, як за національною, так й за іноземними валютами цілком дотримується встановлених регулятором норм. Задля цікавості аналізу динаміки, зацентруємо увагу на дані з початку війни. Відповідно, що за перші дні війни значної зміни в даних показниках не відбулось, банк залишав за собою повну можливість в покритті своїх зобов'язань. Оскільки дані розраховуються на кожен день місяця, можна зазначити, що за лютий 2022 року, довоєнні результати LCR були навіть дещо нижчі за повоенні, однак як перші, так й другі значно перевищували норму. Дестабілізація національної економіки відобразилась на даних ПриватБанку дещо пізніше, дані за червень 2022 року по всім валютам є вже показником, рівним довоєнному, чого не можна сказати про значення в іноземній валюті. Тож навіть якщо вплив на ліквідність ПриватБанку війна й мала, то не значний й швидковідновлювальний. Надалі значення показника покращувались й становили вже значну динаміку результату, наприклад, 196,7%, при порівнянні даних за грудень 2023 з червнем 2022. Так, за 2023 рік нормативні показники ліквідності банку значно перевищують норму й на останній день складають 462,8% за всіма валютами та 266,1% в іноземній валюті, при встановленому НБУ нормі 100%. За 2024 рік дані показали ще більші результати, що сформувало динаміку граничних значень на 71,3% по LCRBB та 88,2% по LCRIB, що беззаперечно є на прийнятному рівні.

Окрім перелічених показників, на щоденній основі, банк розраховує й нормативний коефіцієнт чистого стабільного фінансування (NSFR). На жаль, на офіційному сайті ПриватБанку не були знайдені щоденні виміри показника, однак річні дані є такими: за 2021 рік – 156,57% (норма $\geq 90\%$), за 2022 р. – 182,24% ($\geq 90\%$), а у 2023 р. – 185,21% ($\geq 100\%$), за 2024 – 128,2% ($\geq 100\%$). Даний норматив протягом всього триріччя перевищував норматив й мав окрім останнього року позитивну зростаючу динаміку – зміна показника складає 28,37%.

Банк здійснює проведення регулярної перевірки стану ліквідності та щоквартально здійснює стрес-тестування показників ліквідності в разі несприятливих, критичних подій.

Варто додати, що у своїй роботі, ПриватБанк регулярно проводить валідацію та аналіз макроекономічних показників в частині їх впливу на очікувані кредитні збитки й змінює їх сценарій в разі потреби, тож всі показники є результатом обраної зваженої політики.

Після аналізу фінансового стану, для повного розуміння роботи та значущості даної установи, пропонуємо розглянути безпосередню тенденцію з надання послуг МСП, шляхом аналізу статистики з просування основних продуктів Приватбанку зі сфери кредитного та депозитного ринку.

Варто зауважити, що послуги зі сфери надання кредитів у Приватбанку доволі поширені, як для фізичних осіб, так й для клієнтів корпоративного бізнесу, що дозволяє зацікавленим особам вибирати з такого асортименту послуг ті умови, які будуть для них найоптимальніші. В порівнянні з конкурентами, Приватбанк має значну перевагу, викликану своїм асортиментом, що й допомагає йому займати на ринку провідне положення за цією областю. Так, наприклад, для фізичних осіб окрім стандартних пропозицій з оплат частинами, розстрочкою та пільговими умовами кредитування, є ще й такі категорії кредиту, як кредит на купівлю житла та на придбання автомобіля. Й хоч все залежить ще й від індивідуальної кредитної історії клієнта і його спроможності сплатити певну суму кредиту, такі умови може запропонувати не кожен банк, тож Приват в цьому завойовує довіру клієнтів. Також, позитивним фактором є те, що Приватбанк тимчасово припиняв нарахування % за кредитами та штрафів за несвоєчасне погашення кредитів усім українським військовим та мобілізованим до лав ЗСУ. Хоча дана лояльність виникла завдяки законодавству України, оскільки тимчасове скасування заборони на нарахування штрафів та пені за несвоєчасну сплату обов'язкової суми по кредиту для всіх українців, зробила такого роду кредитні

канікули реальним варіантом послаблення скрутної ситуації для певних категорій громадян нашої держави.

Щодо юридичних осіб, то і як у випадку з фізичними особами Приватбанк набирає популярності серед клієнтів, що висуває його на перше місце рейтингу. Проте тут система кредитних послуг є ще більш розгалуженою та різноманітною. Таким чином, банк розподіляє всі свої продукти на декілька категорій: підтримка бізнесу, яка містить державні програми з надання кредитів («Доступні кредити 5-7-9», програма державних гарантій, програма ЄБРР та програма підтримки експортерів), поповнення обігових коштів (сюди належить бізнес-овердрафт, кредит на поповнення обігових коштів, кредит під депозит й кредитний ліміт «Підприємницький»), інвестиційні цілі (кредит для енергозалежності, кредит на купівлю основних засобів, лізинг та «КУБ» під заставу), а також послуги з кредитування для агробізнесу (кредит на купівлю основних засобів, лізинг та агросезон).

Таблиця 2.5

Динаміка кредитів та авансів клієнтам на кінець місяця.

Дані на останній день року 2020-2024 (млн грн)

Рік	12.2020	12.2021	12.2022	12.2023	12.2024
Кредити юридичним особам	5509	4091	5340	6386	9112
Кредити юридичним особам, що надані за операціями РЕПО	-	-	-	1459	160
Кредити підприємствам МСП	6859	11903	21311	25454	23606
Дебіторська заборгованість за фінансовим лізингом	2157	2069	1175	809	1835
Всього наданих кредитів юридичним особам	14525	18063	27826	34108	34713
Кредити ф. о. - кредитні картки	40609	45314	46593	54500	62703
Кредити ф. о. - споживчі кредити	3500	5343	3880	9764	12738
Кредити ф. о. - іпотечні кредити	9566	9858	3912	5618	8559
Кредити ф. о. - інші кредити	129	83	26	-	-
Кредити ф. о. - кредити на придбання автомобіля	35	394	328	885	2675
Всього наданих кредитів фізичним особам	53839	60992	54739	70767	86675
Придбані/створені знецінені кредити	76	-	-	-	-
Кредити та дебіторська заборгованість за фінансовим	164332	163513	167931	170042	162410

лізингом, що управляються як окремий портфель					
Всього виданих кредитів та авансів	232772	242568	250496	274917	283798

Джерело: складено автором на основі річної фінансової звітності [24-27]

Як можна впевнитись з висунутого переліку вище, система кредитних послуг дійсно сформована комплексно та повно. Тож, пропонуємо на основі числових значень розглянути як розвивався ринок цих послуг за розподілом на клієнтську зацікавленість.

Оскільки особливо цікавим є розподіл по сумі кредитів окремо по фізичним та юридичним особам, то аналіз наданих банком кредитів та авансів базуватиметься якраз на даному розподілі. Варто примітити, що до загальної суми надання кредитування входить ще й показник за фінансовим лізингом, що враховується як окремий портфель та включає в себе непрацюючі кредити, які були видані до грудня 2016 року, тож на аналіз детальної динаміки не відносяться. Показник «придбані/створені знецінені кредити» також є таким, що не може бути підданий аналізу, оскільки обіймав значення лише у 2020 році й навіть тоді не володів значною сумою частки в динаміці кредитів, тож не є критично важливим й на оцінку не виноситься.

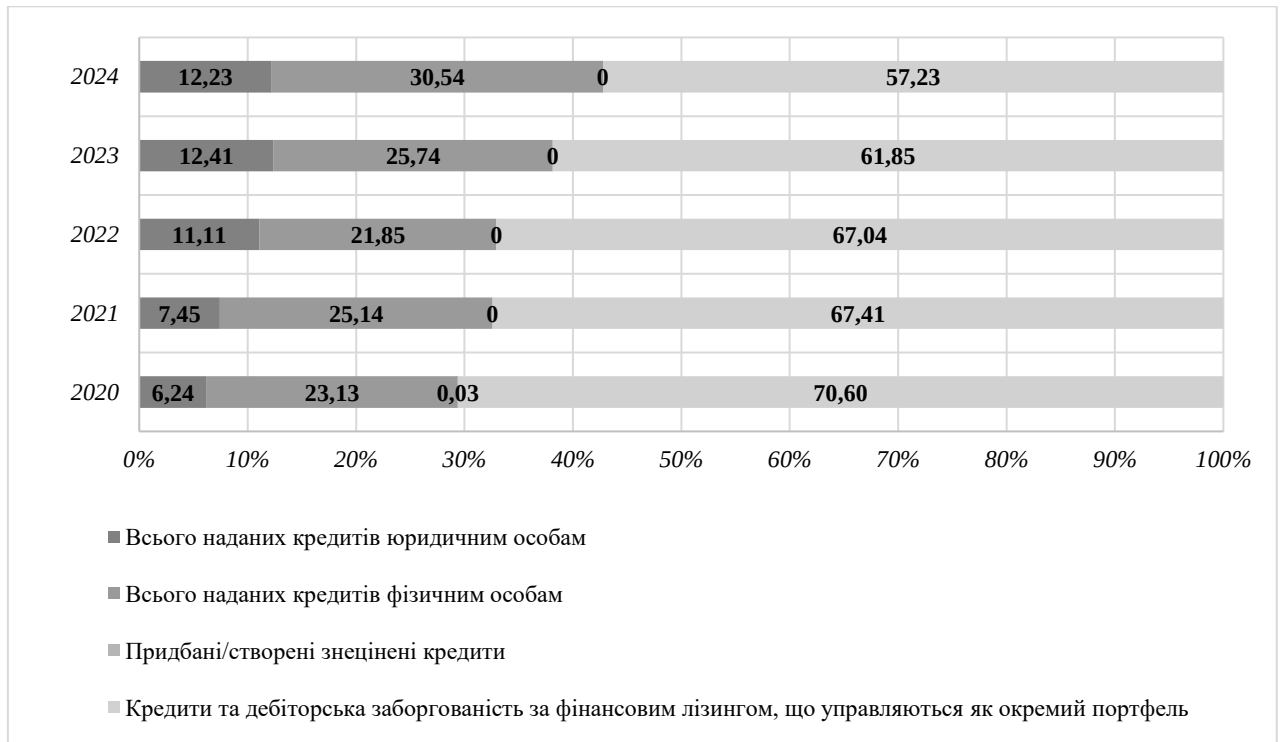

Рис. 2.6 Динаміка частки кредитів фізичним та юридичним особам, а також зміна надання кредитів та дебіторської заборгованості за фінансовим лізингом, що управляються як окремий портфель в загальній структурі кредитів та авансів клієнтам (%) за 2020-2024 рр.

Джерело: складено автором на основі річної фінансової звітності [24-27]

На графіку зображено основну відсоткову тенденцію наданої суми кредитних коштів за відсотковим співвідношенням за різними клієнтами й як можемо спостерігати, без врахування окремого портфелю за фінансовим лізингом, більшу суму коштів було надано фізичним особам. Така тенденція була актуальна протягом всього розглянутого терміну й мала середнє співвідношення між сумою виділеною корпоративним клієнтам та фізичним особам у 2020 році як 1/ 3,7, а у 2024 році – 1/ 2,5. Варто зауважити, що за кожним з них спостерігалась позитивна тенденція як по зростанню суми, так й по зростанню частки. Так, динаміка користування юридичними особами даним видом послуг був доволі стабільним до зростання й вийшов з динамічним результатом 139%. Переважно причиною цьому стало різке подвійне зростання кредитів, наданих МСП за 2021 та 2022 рр. За 2021 рік,

слідуючи мультинаціональній тенденції до відновлення від шокового стану спричиненого масштабною ізоляцією та сповільненню економічного розвитку, ринок послуг для бізнесу мав певне розширення, що спонукало до зацікавленості підприємців до їх отримання на оптимальних умовах, що допомогли б відновити роботу до рівня початку пандемії. Можна припустити, що з початком повномасштабного вторгнення національна економіка зазнала великих потрясінь, для попередження занепаду законодавством було прийнято рішення шляхом надання зручних кредитів-підтримки бізнесу (наприклад («Доступні кредити 5-7-9»)) втримати відносно стабільний рівень розвитку вітчизняного бізнесу. Й бізнес діячі, що підпадають під категорію МСП, з ціллю забезпечити безперебійну роботу своєї діяльності вдвічі активніше були залученні до отримання даного виду послуг. В подальші роки динаміка знаходилась в стані коливання, але була більш помірною й за 2023 рік зазнала змін на 19,4%, а за 2024 – на -7,2%, що вказує на невелику втрату підприємцями зацікавленості до кредитних програм й пошуку альтернативних джерел з надходження коштів. Щодо надання кредитів корпоративним клієнтам, які не підпадають під категорію МСП, то їх тенденція зростала фактично протягом всього п'ятиріччя, однак дана зміна різкою не була й в порівнянні граничних значень вийшла на результат 65,4%.

Цікавою також є інформація про розподіл кредитних коштів за галуззю їх спеціалізації. Так, наприклад, найбільшу частину кредитних коштів за 2024 рік отримали ю. о. та МСП, що займаються рослинництвом. Їх частка в загальній сумі наданих клієнтам кредитів та авансів займає 3,7%. Вже значно меншу, але також доволі вагому частину займають галуззі роздрібної торгівлі (1,5%), оптової торгівлі (1,4%), виробництві товарів народного споживання (0,9%), інфраструктура (0,7%) та устаткування та обладнання (0,5%). Таким чином, протягом 2024 року Приватбанк зміг збільшити чистий кредитний портфель бізнес-клієнтів і як наслідок збільшити частку ринку з кредитування бізнес-клієнтів на понад 2%.

Щодо динаміки коштів для фізичних осіб, то за своїм відхиленням вони не мали певної тенденції, а перебували в стані коливання. Так, результат 2022 року все-таки показав зменшення зацікавленості клієнтів до такого роду банківських продуктів. З появою невизначеності, не можна не передбачити, що користувачі стануть менш схильні до прийняття рішень для якихось дороговартісних покупок, або ж просто рішень з довгостроковими наслідками у вигляді регулярних виплат. Однак, попри не дуже оптимістичні прогнози, попит на даний вид послуг не зазнав значно різкого спаду й склав лише 10,3%. Однак наступні роки не наслідували спадну тенденцію та показали підвищення попиту клієнтів, що перевищує довоєнний рівень. Таким чином, динаміка граничних значень складає 60,9%. Найбільша зацікавленість роздрібного бізнесу проявляється в такій категорії кредиту як кредитні картки, даний показник за грудень 2024 року займає частку 72,3% загальної суми наданих кредитів фізичним особам. В цілому, такий результат не є шокуючим, оскільки даний вид послуги є неймовірно зручним в користуванні, а тимчасова відміна нарахування пені та штрафів за несвоєчасну сплату кредитного внеску ще більше могла збільшити зацікавленість клієнтів, оскільки усуває їх переживання щодо небезпеки невизначеності у стабільності платоспроможності. Наступними за частками, однак же менш суттєвими виступають споживчі кредити (14,7%), іпотечні кредити (9,9%) та кредити на придбання авто (3%).

В цілому, за 2023 рік ПриватБанк продовжував підтримувати українську економіку, збільшивши чистий портфель роздрібних кредитів на 39% і чистий портфель кредитів для бізнесу на 23%. Як важливий гравець на українському фінансовому ринку, він забезпечує доступ українського бізнесу до різноманітних державних та міжнародних програм підтримки, таких як програма розподілу кредитних ризиків ЄБРР, програма державних кредитних гарантій для надання нових кредитів бізнесу, урядова програма «5-7-9%» на часткову компенсацію процентних ставок за кредитами для бізнесу. Для фізичних осіб Банк пропонує кредити «єОселя» (доступні іпотечні кредити під

заставу держави), а також різні види споживчих кредитів. При цьому, завдячуючи виваженій кредитній політиці Банку, рівень непрацюючих кредитів протягом 2023 року стабілізувався і має тенденцію до покращення після різкого підвищення у 2022 році.

Наступним розглянемо статистичну інформацію щодо динаміки заощадження клієнтами своїх коштів. На розгляд було винесено дані на останній день року, що було вилучено з річної фінансової звітності.

Таблиця 2.6

Динаміка строкових депозитів фізичних осіб та бізнес-клієнтів на останній день місяця.

Рік	12.2020	12.2021	12.2022	12.2023	12.2024
Строкові депозити фізичних осіб	102374	88128	88584	76075	79503
Строкові депозити юридичних осіб	14813	12487	14209	12677	14691
Всього	117187	100615	102793	88752	94194

Джерело: складено автором на основі річної фінансової звітності [24-27]

Як можемо спостерігати, сума вкладів не мала стабільного положення. За розглянутий термін відбувались значні коливання по сумах. Так, наприклад строкові депозити по ф. о., у 2020 році здобули свого максимального значення, а у 2021 році зазнали суттєвого спаду на 13,9%. Попри введення воєнного стану, у 2022 р., порівняно з попереднім, значення зросло на 0,5%, що можна вважати вдалим результатом. Однак вже у 2023р. позитивний відсоток зміни було анульовано доволі значним від'ємним відхиленням у розмірі 14,1%. Причиною цьому стала відмова НБУ від фіксованої облікової ставки на рівні 25%, яка трималась з червня 2022 року по червень 2023. Таке стратегічне рішення на той момент спонукало банки до підвищення своїх депозитних ставок та тим самим допомогло забезпечити привабливість гривневих активів. Відповідно, що після скасування цього рішення, відсоток облікової ставки був зменшений. Ця зміна відбувалась поступово й вже наприкінці терміну складала 15%. Відповідно, що за прийняттям цього рішення слідувало й

зниження відсоткових пропозицій по депозитах від банків, що й спричинило спад зацікавленості клієнтів в розміщенні своїх коштів в банку. Проте вже на червень 2024, попри продовжену тенденцію до зменшення облікової ставки, Приватбанку вдалося певною мірою наростити суму вкладів клієнтами на 3,8%.

Щодо динаміки строкових депозитів для юридичних осіб, то їх зміна не мала прямої тенденції. Грошовий вираз вкладів, протягом розглянутого періоду знаходився у коливаннях, при яких зацікавленість у депозитах була найбільшою на кінець 2020 року. Значення 2022 та 2024 рр. були близькі до довоєнного й не досягли довоєнного результату лише на 4,1% та 0,8%, відповідно. Актуальна інформація вказує на покращення цього стану й перевищення результату певних довоєнних даних, що вказує на доволі оптимістичні перспективи. 2021 рік показав негативну зміну на 15,7%, за 2022 рік зміни були позитивними й сформували відхилення 13,8%, у 2023 році навпаки – повернення до рівня 2021 року, відхилення склало (-10,8%). Щодо даних кінця 2024 року, то вони перевищують дані за останній день 2023 на 15,9%.

Можна робити підсумки аналізу діяльності Банку в цілому, а особливо його результатів 2024 року. Варто зазначити, що Приватбанк має достатній рівень капіталу з урахуванням поточних вимог НБУ. Всі нормативні показники ліквідності (коефіцієнт покриття ліквідністю за всіма валютами складав 349,46% та 306,38,% в іноземній валюті при нормі >100%), адекватності регулятивного капіталу (14,96%, при нормі >10%) й т. д. значно перевищують норми. Таким чином, стан банку можна вважати активно діючим та перспективним. Приватбанк продовжує бути визнаним системно важливим банком та лідером на ринку.

Висновки до розділу 2

З початком воєнного стану та виникненням гострої потреби у підтримці фінансування малого бізнесу, на українському ринку послуг для бізнесу

з'явилися нові пропозиції на пільгових умовах, що спрямовані на відновлення робочого стану МСП. Таким чином, карту фінансування бізнесу можна розділити на сферу надання українського та міжнародного фінансування. Державні програми за сумісництвом з програмами країн-партнерів, в залежності від формату установи та її потреб формують доволі суттєвий перелік пропозицій з можливістю їх комбінування на вигідних умовах.

Відповідно, що найбільш залученими посередниками до процедури з надання фінансування виступають банківські установи, що враховуючи їх суттєвість виносить важливе питання про їх пропозиції та позиціонування на ринку. На розгляд було винесено фінансовий стан та пропозиції центрального з переліку комерційних банків – АТ КБ «ПриватБанку», чия організаційна структура, система послуг та високий рівень обслуговування представляють його надійним партнером для клієнтів. Банк активно займається інноваційною діяльністю, має активну соціальну позицію та є фінансово стабільним учасником банківського ринку. Оскільки наразі війна залишається головним фактором, який визначає напрямок функціонування банку та української економіки в цілому, банківська система та ПриватБанк, зокрема, демонструють міцність та стабільність щодо безпрецедентних поточних викликів. Таку банківську тенденцію можуть продемонструвати основні тренди 2024 року: зростання кредитування, перш за все позик за підтримки державних програм та надходжень на рахунки клієнтів; зміна структури транзакційних операцій клієнтів; стабільний приплив коштів до банків - залишки на рахунках у банках зростають як у фізичних осіб, так і в бізнесі; покращення якості кредитного портфеля, що дає значну економію за витратами на формування резервів; висока ефективність та рентабельність, що обумовлені операційною ефективністю при помірних витратах на резервування й т. д.

За 2024 рік понад 18 млн клієнтів довіряли свої щоденні фінансові операції банку, що призвело до значного зростання залишків на рахунках клієнтів до безпрецедентних 622 млрд грн. Банк продовжував розширення та

вдосконалення своїх кредитних послуг, що збільшило його чистий кредитний портфель на 20,7 млрд грн до рівня 112,8 млрд грн, завдячуючи виваженій кредитній політиці та зменшенню рівня непрацюючих кредитів. Прибуток до оподаткування банку за 2024 рік, порівняно з попереднім роком, перевищив своє значення на 11% й склав 81 млрд грн, а чистий прибуток вийшов з історично рекордними результатами в сумі 40,1%, що за абсолютною сумою складає 43% від загальної суми прибутку до оподаткування банківської системи України за 2024 р. Усі нормативні показники ПриватБанку, що забезпечують прибутковість та здатність виконувати свої обов'язки перевищують граничні значення норми.

Отже, у своїй діяльності, банк залишається вірним собі у дотриманні високих стандартів якості обслуговування клієнтів з урахуванням вимог законодавства, розвитку вітчизняної економіки через кредитування бізнес-клієнтів та громадян з підтриманням високої якості кредитного портфеля та вірним у дотриманні вдосконалення й розробки банківських продуктів/послуг з використанням сучасних технологічних рішень. А наслідком такої діяльності є успішні підсумкові результати: отримання прибутку, сплата податків, виплата дивідендів державі.

РОЗДІЛ 3 ОЦІНКА ЕФЕКТИВНОСТІ ТА ПЕРСПЕКТИВ ВПРОВАДЖЕННЯ НОВИХ ФІНАНСОВИХ ПРОДУКТІВ І ПОСЛУГ ДЛЯ МАЛОГО БІЗНЕСУ

3.1 Обґрунтування необхідності створення нових фінансових продуктів і послуг для малого бізнесу, закордонна практика

Вважаючи значущість та суттєвість малого бізнесу для розвитку економік, варто розглянути позиціювання інших країн для розкриття потенціалу можливих дій задля ефективної роботи таких економічних структур. Наочні приклади відношення та впровадження певних рішень, зокрема європейських країн, може стати «наставництвом» для нашої держави. Даний розгляд питання підсумовує загальновизначене відношення держав, їх позиція та рішення щодо формування сприятливого середовища до розвитку та утворення нових структур. Попри те, що конкретно наведених закордонних пропозицій та продуктів не буде зазначено, основою їх формування виступає державна позиція та оприлюднені законодавчі обмеження й рекомендації.

Попри те, що сегмент малих та середніх підприємств переважно не займаються транскордонним бізнесом у межах ЄС, правова основа базується на національному рівні. Однак на МСП впливає й законодавство ЄС у різних сферах, таких як оподаткування, конкуренція та право компаній (напр. на заснування) та коригується прийнятими резолюціями. Таким чином, регулювання їх діяльності сприяє тому, щоб Європа стала більш привабливим місцем для створення та ведення бізнесу та здобула конкурентоспроможність й інноваційний розвиток [40].

Даний вид підприємств виступають основою європейської економіки та кардинально впливають на технологічні, екологічні й соціальні перетворення. Ініціативою кожної країни-учасника є забезпечення конкурентоспроможності МСП та сприяння формуванню сприятливого та стабільного бізнес-середовища. Так, наприклад, у 2023 році в ЄС-27 функціонували близько 25,8 млн МСП, що складають 99,8% усіх підприємств у секторі нефінансового бізнесу. Даний відсоток надав 65,2% або ж 88,7 млн особам робочі місця, що

вказує на їх суттєвість на ринку праці. Окрім того, на даний відсоток підприємств припадає дещо більше ніж половина доданої вартості – 53,1% [41]. Даний відсоток, попри те, що не є приголомшливим, підтверджує не менш значну частку залишку результату великих фірм, виступає наслідком нерівномірних умов та структури роботи. Так, наприклад, не можна заперечувати, що великі підприємства отримують ряд переваг за рахунок масштабу виробництва, що дозволяє налагоджувати роботу з більшою ефективністю та зниженням собівартості одиниці виробленого товару. Однак, перевагою МСП є регенерація економічного різноманіття, розвиток інноваційних процесів та стійкості всієї сукупної структури, що задовольняє потреби різноманітних ніш ринку та сприяє посиленню економічної життєдіяльності держав.

Рис. 3.1 Дорожня карта заходів впроваджених ЄС, задля стабільного бізнес-середовища для МСП за 2023 рік.

Джерело: складено автором на основі використаних джерел [42,43]

Європейська структура ретельно аналізує актуальний стан для роботи малого бізнесу та вчасно запроваджує комплексний пакет допомоги, що може бути спрямований на довгострокову підтримку та розв'язування унікальних проблем їх розвитку. Так, з практичного досвіду, Європейською Комісією вже було запроваджено ряд заходів для сприятливішого бізнес-середовища (рис. 3.1).

Фактична проблема з недобросовісними платниками та затримкою платежів, що сповільнює рух коштів та послаблює конкурентоспроможність, вирішується шляхом встановлення більш суворих часових та грошових лімітів платежів, проведенням виплат нарахованих відсотків та компенсаційних зборів, а також посилення заходів захисту від неналежних платників. Важкість у дотриманні податкового законодавства МСП, що працюють за кордоном, спрощувалась за рахунок введення системи оподаткування головного офісу для малого бізнесу. Так, дані підприємства взаємодіють з однією адміністрацією, що спрямоване на сприяння інвестиціям та транскордонній діяльності й зменшує витрати на дотримання законодавства. До не законодавчих заходів належать: удосконалення чинного регуляторного середовища для МСП (призначення уповноваженого ЄС для надання вказівок/консультацій та захисту інтересів МСП), спрощення адміністративних процедур та вимог до звітності (запровадження одноразової технічної системи, що дозволить виконувати адміністративні процедури на єдиному ринку без зайвих документів), крім того, ЄС планує здійснювати підтримку шляхом збільшення інвестицій (заохочення держав-учасників до перерахунку коштів до національних відділів та надання частини запропонованої гарантії 7,5 млрд євро на МСП через STEP), створення кваліфікованої робочої сили (ініціативи щодо покращення навичок різних груп громадян), а також уважність до потреб компаній при переході порогових значень, задля розкриття їх економічного потенціалу [42,44].

Даний перелік комплексної допомоги ще раз підтверджує відношення країн-партнерів України до такої важливої ніші як малі підприємства.

Застосовувані дії можуть, певною мірою, зберегти баланс в актуальній дестабілізації, тож на урядовому рівні можна розглядати дані приклади як ідеї, які з коригуванням під державну унікальність, можуть бути доволі корисними заходами для розвитку МСП в Україні.

Відповідно, що одними з основних послуг, якими користуються МСП, можна вважати позики, які є ключовим рушієм економічної діяльності, та сек'юритизацію, як масштабний інструмент з підтримки фінансування. На розвинутих ринках капіталу, така підтримка МСП державним сектором, здатна створити мультиплікаційний ефект, у зв'язку з чим, державні ресурси знайдуть вихід до ефективного використання. Посилення сек'юритизації МСП може стати дієвим способом спрямування коштів у реальну економіку. Окрім того, даний механізм рефінансування активів створює можливість отримати доступ до ширшого кола інвесторів, постачальників та клієнтів, а також може зміцнити спроможність банків надавати нові позики та пом'якшити проблеми з пропозицією кредитів.

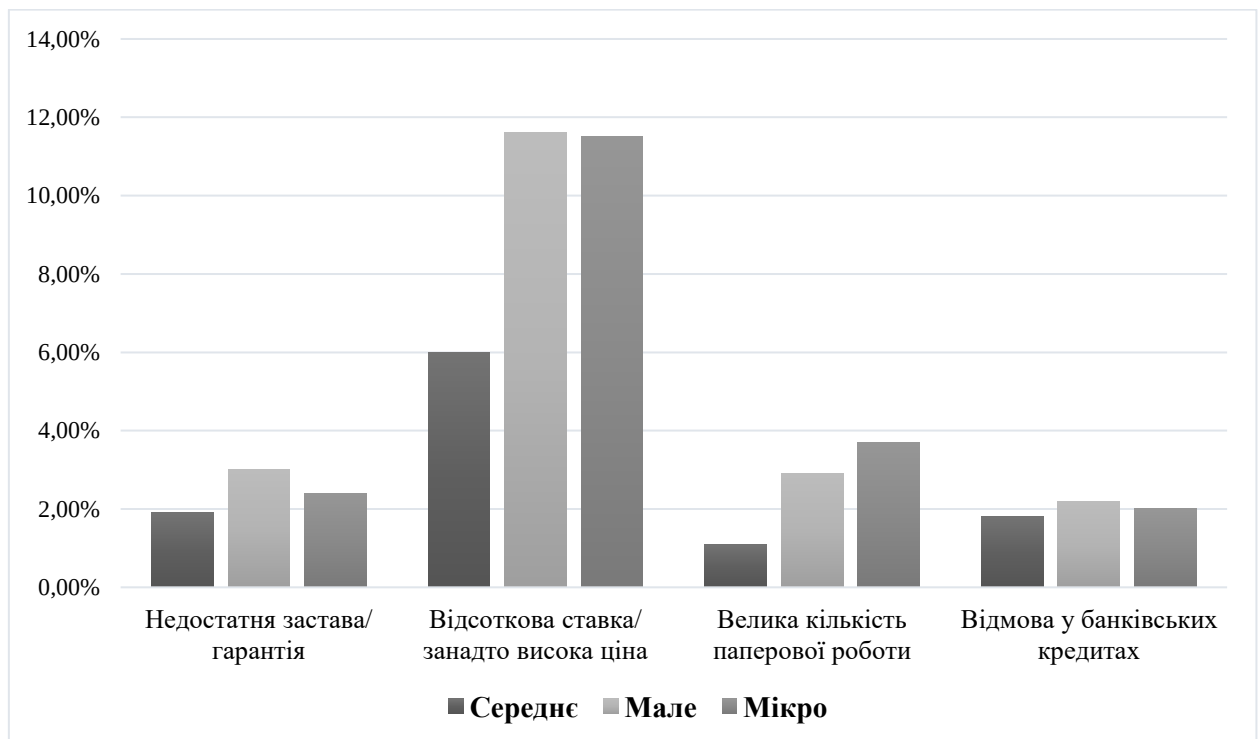

Рис. 3.2 Найпоширеніші причини нерелевантності банківських позик для МСП в ЄС за 1 квартал 2024 року.

Джерело: складено автором на основі використаних джерел [45]

Розвиток первинних ринків сек'юритизації та інших її сегментів, має важливе пряме та опосередковане значення для МСП, в тому числі й у достатності пропозицій кредитів для цього виду підприємств. Однак варто помітити, що рівень сек'юритизації МСП в Європі хоч і залишається недостатньо розвиненим, порівняно з США, однак за останнє десятиліття він невпинно зростає та залишається на високому рівні. Окрім того, хоч пропозиції від банків, не завжди можуть задовольнити потребу у фінансуванні МСП, через існування доволі широкого спектра проблемних питань (рис. 3.2), однак кількість нерелевантних суб'єктів за останній час знизила своє значення. [45]

Отже, для країн ЄС сегмент малих та середніх підприємств виступає основою економічної системи, оскільки займає приголомшливу частину кількості всіх чинних підприємств та займає вирішальну роль в акумуляції коштів та створенні робочих місць.

Задля ефективної підтримки малого бізнесу держава має забезпечити необхідними продуктами та спеціалізованими інструментами, які відповідатимуть потребам бізнесу, будуть зручними у використанні та матимуть попит, що відповідно й спонукатиме їх до модернізації виробничих потужностей та придбання нового обладнання /власності. Однак попри наявний асортимент різноманітних послуг зі забезпечення фінансової підтримки, підприємці вважають однією з поточних проблем – недостатність у забезпеченні коштами, що підіймає питання зі з'ясування причин, за якими банківські та небанківські пропозиції не задовольняють користувачів на достатньому рівні.

Питання збитковості вітчизняного бізнесу є основним при дослідженні розвитку їх фінансового забезпечення. Як відомо, одним з найпоширеніших видів фінансування досі вважається самофінансування, що, власне, не є можливим при низьких показниках прибутку, що й стимулює вітчизняних підприємців до пошуків альтернативних джерел [46]. Щоб підкреслити актуальність даної теми, варто додати, що до повномасштабного вторгнення

77,7% МСП оцінили свій фінансово-економічний стан як добрий/відмінний, однак у 2024 році показник знизився до 20% [2]. Таким чином, малий бізнес, в умовах системної кризи, набуває скорочення як ендогенних, так й екзогенних фінансових ресурсів для свого розвитку й функціонування. Доступність до джерел на сучасному етапі хоч й досягла значного прориву, однак досі є обмеженою в результаті відсутності ефективної інфраструктури фінансової підтримки та державної регуляторної політики, що певною мірою не може бути досягнена, внаслідок своєї залежності від кризових явищ.

Таким чином, ринкові пропозиції з залучення інвестування в малий бізнес потребують вдосконалення, пошуку нових рішень та модернізації, оскільки це основний ресурс забезпечення зростання рівня інноваційності, виходу на зовнішні ринки та становлення підприємців-початківців.

3.2 Порівняння актуальних пропозицій для корпоративних клієнтів лідерами банківського сектору

Банківський сектор має ключове місце у фінансовій системі України, формує активи з 90% активів фінансового сектора, а отже й слугує окремою ланкою у процесі забезпечення життєдіяльності малого бізнесу. Міжнародні фінансові організації, а також уряд нашої держави використовують банки для реалізації своїх програм, а отже й значною мірою впливають на доступність фінансових ресурсів та якості фінансових послуг, як для підприємців-початківців, так як й для вже працюючого бізнесу.

Задля з'ясування доступності та повноти послуг для корпоративних клієнтів, в даному розділі буде зіставлено порівняння послуг 3 банків, які на травень 2025 року вважаються одними з найнадійніших для юридичних осіб: Укргазбанк, Ощадбанк, ПриватБанк [36]. Варто зауважити, що даний перелік включає виключно держані банки та відповідно ті, які вважаються системно важливими, що спонукає їх до впровадження широкого спектру програм підтримки бізнесу.

Таблиця 3.1

Матриця фінансових інструментів банків в Україні

Банк	Гарантії (%)	Гранти	Кредити
<i>ПриватБанк</i>	•50% покриття (ЄБРР, IFC, Урядова Програма); •80% (ЄІБ, BGK).	•Resilience and Livelihoods Guarantee Programme; •Грант від EU4Business для мікробізнесу; •Підтримка МСП у Криворізькому районі; •Державна програма «єРобота»; •Грін Дім.	•Державна програма «Доступні кредити 5-7-9»; •Програма ЄБРР; •Програма державних гарантій; •Програма підтримки експортерів; •«КУБ» під заставу; •Агросезон; •Лізинг; •Кредит на купівлю о. з; •Кредитний ліміт «Підприємницький» •Кредит під депозит; •Кредит на поповнення обігових коштів; •Бізнес-овердрафт; •Кредитування ОСББ •Кредит для енергонезалежності.
<i>Ощадбанк</i>	•50% (ЄБРР); •Банківські гарантії (тендерні, гарантія виконання й т.д.).	•Державна програма надання грантів на створення або розвиток власного бізнесу «єРобота»; •Грант від EU4Business для мікробізнесу; •Грантова програма «Створюй»; •Financial Inclusion Program; •Програма для ММСП на фінансування інвестиційного та оборотного капіталу;	•Доступні кредити 5-7-9%; •Овердрафт; •Поповнення обігових коштів; •Придбання транспортних засобів та обладнання; •Транспортні засоби за програмою «Автобіз»; •Кредит від фонду WNISEF або фонду Імпакт Юкрейн; •Кредит під депозит; •Енергонезалежність бізнесу; •Програма конкурентоспроможності та інклюзивності МСБ від ЄБРР; •Програма стійкості та засобів існування від ЄБРР; •Придбання земельних ділянок; •Кредит без застави з держгарантією; •Програма «Доступ до фінансування та підтримка стійкості ММСП в Україні» від уряду Німеччини;

Продовження Таблиці 3.1

		•Програма підтримки ММСП у Криворізькому районі – I та II компонент.	•Мікрокредит бізнесу; •Кредитування експортерів в рамках співпраці з Експортно-кредитним агентством; •Від місцевих органів влади; •кредитування з використанням державних гарантій; •Кредитування ОСББ; •Кредит в рамках угод ЄІБ та ЄІФ; •Бізнес 4.5.0.	
Укргазбанк	•50% (ЄБРР, Фонд частк. Гарант. Кредитів у с/г); •70% (ЄІБ); •80% (Уряд України, ФРП); •100% (UNIDO, ЕКА).	•Resilience and Livelihoods Guarantee Programme; •Доступ до фінансування та підтримка стійкості ММСП в Україні II; •EU4Business – Програма конкурентоспроможності МСП у Східному партнерстві.	•Кредит під депозит; •Доступні кредити 5-7-9; •Програма «Додай енергії твоєму бізнесу»; •Кредит на придбання о. з. для клієнтів МСБ; •Кредити на будівництво СЕС; •Програми кредитування з місцевими радами та держадміністраціями, та Фондом розвитку; •Програми розвитку бізнесу у рамках співпраці з Німецько-Українським фондом; •Кредитування ОСББ; •Програма з механізмом розподілу ризику; •Програма в рамках Механізму Підтримки Енергоефективності та Безпеки ЄБРР; •Мікрокредит для підприємців; •Кредитування експортних договорів клієнтів МСП зі страхуванням; •Оборотний капітал для МСБ; •Розвиток бізнесу та фінансова підтримка МСБ; •Програма держ. підтримки АПК; •Програма «Фінансування с/г з наданням гарантій на портфельній основі Фонду часткового гарантування кредитів у с/г»; •Овердрафт для клієнтів; •Партнерські програми.	

В таблиці було враховано всі пропозиції банків, як міжнародного формату, так й державного. Варто зауважити, що не всі з перерахованих послуг підходять для кожного типу підприємства, враховуючи той факт, що більшість малих підприємств, через проблему немасштабного виробництва, або ж просто через інший формат роботи, можуть не підходити до умов їх надання. Окрім того, враховуючи різні умови грантових програм, в певних варіантах, запропоновані можливості можуть повторюватися за іншими видами послуг. Також варто помітити, що в кожному з перелічених банків також є пропозиції партнерських програм, однак, враховуючи їх специфічність за відбором умов, даний перелік послуг не можна назвати універсальним, тож в таблиці він й не зазначається.

Таке схематичне зображення всіх продуктів та послуг, які пропонуються основними посередниками всіх фінансових відносин – банками, доволі схожі за своєю суттю, оскільки більшість з них беруть участь в однакових проєктах та меморандумах, а також підпорядковуються одному законодавству.

Отже, дана таблиця наочно зображає, що співпраця між банками та малими підприємствами може бути плідною, враховуючи широкий спектр послуг з врахуванням різних потреб та різними фінансовими пропозиціями. Тож МСП для здійснення успішної діяльності, при виникненні потреби у фінансуванні має прийняти зважене рішення, на основі повного аналізу пропозицій банківських фінансових продуктів.

3.3 Пропозиції щодо розробки та впровадження нових фінансових продуктів і послуг, спрямованих на задоволення потреб малого бізнесу.

Малий бізнес стикається з низкою фінансових труднощів, через недостатній доступ та відсутність можливостей до використання інструментарію наявних продуктів та послуг, що вказує на необхідність перегляду їх умов надання. Так, спочатку пандемія, а згодом й війна знизили можливості малого бізнесу, який набув спадної тенденції за своєю кількістю.

Так, у 2022 р. фактична кількість працюючих малих підприємств знизилась на 206 тис., або ж на 10,7%, порівняно з 2019 роком. Однак у 2023 р. показник зріс на 10,6%, порівняно з попереднім, що першочергово пов'язано з законодавчою лояльністю до їх діяльності та процесом оптимізації надання фінансових послуг державою та міжнародними партнерами, що, однак не повернуло результат до довоєнного рівня. Суб'єкти середнього підприємства, своєю чергою, мали прямий напрям до спаду, що призвело до від'ємного результату зменшення суб'єктів на -21,1% у 2023 році, порівняно з 2019.

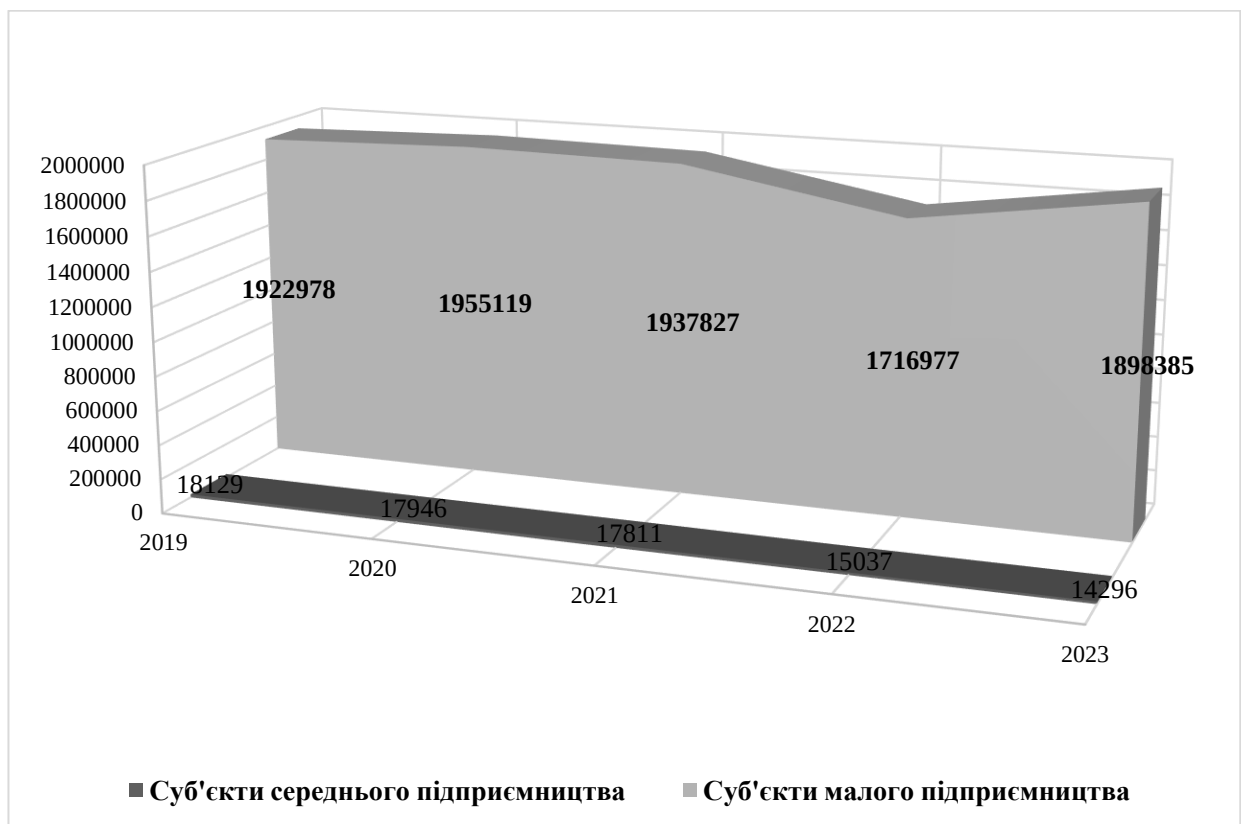

Рис 3.3 Кількість діючих суб'єктів середнього та малого підприємництва в Україні за 2019-2023 рр.

Джерело: складено автором на основі використаних джерел [7,47]

Дана статистика дає можливість наочно побачити потребу у сприянні, розширенні та адаптуванні інструментів фінансування бізнесу та страхування ризиків.

Згідно з аналізом сучасних пропозицій, стимулювання розвитку МСП потребує таких заходів з модернізації державного фінансового забезпечення:

- формування фінансово-кредитної системи держави з направленням на здешевлення кредитів та їх доступність;
- підтримання ефективної співпраці з нашими партнерами та міжнародними організаціями, направленими на підтримку малих підприємств, шляхом їх забезпечення фінансовими продуктами;
- стимулювання формування сприятливого інвестиційного клімату;
- контроль над пропозиціями з боку банківських установ, українських фондів й т. д.;
- в певних випадках здійснення відшкодування частини вартості кредитів, тим самим спрощуючи умови та роблячи їх більш доступними для малих підприємств;
- здійснення прямого фінансування шляхом надання адресної цільової допомоги, грантів, субвенцій на функціонування підприємств з пріоритетними видами діяльності.

Так, однією з пропозицій є створення спеціалізованих кредитних ліній зі гнучкими умовами погашення. Важливо врахувати основні проблеми, які не дозволяють всім категоріям малого підприємства користуватися цими послугами. Оскільки кредитування є одним з найпоширеніших методів отримання коштів, здійснити вдосконалення їх пропозицій з підвищення доступності суб'єктам ведення бізнесу є необхідним. Окрім того, поява кредитного продукту цільової спрямованості на розвиток системно важливих галузей нашої економіки має бути адаптований до специфіки галузі, що дозволить малим підприємствам здійснити ефективне використання наданого фінансування.

Також, попит на послуги з лізингу, може бути збільшений у разі вдосконалення системи здійснення цієї операції та створенню потрібних умов із залучення механізмів інвестицій. Популяризація лізингу, проведення заходів із залучення більшого спектра обладнання на умовах лізингу може підвищити попит на цей продукт.

На рівні малого підприємництва не є поширеним процедура краудфандингу. Попри те, що законодавством не визначені спеціальні умови цього процесу, його застосування є можливим на рівні договірних прав. Можливо, удосконалення законодавчого регулювання з метою запобігання неправомірних дій могло б посприяти зацікавленості до даного продукту малих підприємств, тим самим, забезпечуючи їх різними методами фінансування.

Спосіб для отримання доступу до фінансування з використанням їх дебіторської заборгованості як застави буде ефективним способом для малого бізнесу. Популяризація факторингу, оптимізація його умов та поширення інформації щодо цього продукту сприятимуть до розширення частки компанії на ринку за рахунок залучення додаткових оборотних коштів, формуванню нових конкурентних переваг (через надання покупцям можливостей з відстрочки платежу), отриманню додаткового прибутку за рахунок оборотних коштів і збільшення обсягу продажів та подоланню проблеми касового розриву.

Венчурне фінансування має потенціал до зростання та може бути особливо актуальним для малих інноваційних підприємств, однак враховуючи ряд характеристик, для інвесторів та підприємців він є дещо ризикованим, а тому й відносно маловживаним:

- фінансові засоби вкладаються у бізнес без матеріального забезпечення й без гарантій;
- передбачається обов'язкова пайова участь інвестора у статутному капіталі в прямій чи опосередкованій формі;
- засоби надаються на довготривалий термін і на безповоротній основі;
- передбачається активна участь інвестора в управлінні підприємством, яке фінансується.

Венчурний бізнес у нашій державі також знаходиться на стадії формування та потребує законодавчої підтримки, з метою запобігання неправомірного використання венчурних фондів під час забезпечення надання

переваг інвесторам, сприятиме збільшенню обсягу такої форми фінансування [46].

Окрім того, малим підприємствам було б перспективно здійснювати комбінацію доступних продуктів. Попри те, що велика різноманітність продуктів забезпечується банками й поєднання у їх використання можна зробити в межах однієї установи, процедура комбінування послуг ще не набула загального поширення. Враховуючи основну мету – отримання фінансування на пільгових умовах, комбінування фінансових інструментів в банківському секторі має ряд переваг для різних продуктів:

- гарантії - зменшення вимог до забезпечення кредиту заставою та доступ клієнтів до фінансування на більш сприятливих умовах;
- гранти – компенсація частини витрат по проєкту та зменшення загальної вартості його фінансування за рахунок комбінації боргового фінансування та грантів;
- кредити – зменшення ставки за кредитами та можливість забезпечення більшою кредитною сумою.

Таким чином, варто ефективніше здійснювати інформативність підприємців та підприємців-початківців, задля забезпечення їх діяльності комфортними та доступними умовами фінансування.

Також доцільним є впровадження нових страхових продуктів, які спроможні забезпечити надійність роботи малих підприємств при сучасних реаліях. Так, наприклад, за міжнародною допомогою UIF запроваджується розробка забезпечення страхування від політичного насильства, страхування від політичних ризиків інвестицій, страхування ризиків невиконання фінансових зобов'язань, страхування вантажів та майна від воєнних ризиків. На разі відомо про існування страхування воєнних ризиків, які забезпечуються в тому числі й українськими страховими компаніями, однак структура таких послуг має регулярно переглядатися та адаптуватися до навколишніх потреб [2].

Висновки до розділу 3

Наочність ставлення країнами Європейського Союзу до структур МСП та їх розвитку може стати наставницьким прикладом для нашої держави, враховуючи наше бажання у партнерській співпраці. Даний підприємницький сектор виступає основою європейської економіки, а ініціативою кожної з країн-учасників є забезпечення їх конкурентоспроможності та стабільності у розвитку. Європейська структура здійснює постійний аналітичний контроль за станом роботи даного сектору й за потреби запроваджує комплексний пакет допомоги зі спрямованістю на довгострокову підтримку. Так, до фактичних проблем, ЄС відносить:

- проблема зі затримкою платежів (рішення: встановлення часових та вартісних лімітів, процедурне регулювання компенсаційних зборів та інше);
- проблематика дотримання податкового законодавства (рішення: спрощення організаційних процедур, робота з однією адміністрацією);
- проблематика дотримання вимог до звітності та інших адміністративних процедур (рішення: впровадження разової технічної системи й т. д.)

Наочні приклади рішення даних та інших циклічних проблем функціонування МСП, можуть стати для нашої держави прикладом з наявним результатом їх ефективності.

МСП стикається з браком фінансових можливостей, через кризову ситуацію, пов'язану з початком війни та пандемії, що знизило їх конкурентоспроможність та стабільність. Так, за 2022 рік фактична кількість малих підприємств, порівняно з попереднім роком, знизилась на 10,7%, що вказує на необізнаність певних суб'єктів господарювання та їх недоступність до ринку фінансових послуг. Однак, попри зростання їх кількості, практично на аналогічне значення у 2023 році, проблеми залишаються й наявне надання різноманіття послуг не є оптимізованим.

Так, однією з конкретних пропозицій є створення спеціалізованих кредитних ліній, оскільки даний вид послуг є одним з найпоширеніших

методів отримання коштів й за сумісництвом найпроблематичнішим. Даний, переважно, банківський продукт має бути оптимізований до специфіки конкретних галузей та гнучких умов погашення.

Варто зауважити, що на разі й процедура з надання краудфіндингу та факторингу не є популяризованою та в певних моментах законодавчо контрольованою. Враховуючи необхідність у різноманітті спектра послуг, дії з регулювання цих питань будуть обґрунтовані перспективними результатами користування. Також, попит на послуги з лізингу, може бути збільшений у разі вдосконалення системи здійснення цієї операції та створенню потрібних умов із залучення механізмів інвестицій. Популяризація лізингу, проведення заходів із залучення більшого спектра обладнання на умовах лізингу може підвищити попит на цей продукт. На разі підприємці не є достатньо обізнаними з можливими перевагами у комбінуванні продуктів. Враховуючи можливості отримання різноформатних продуктів в одній установі, малі підприємства можуть отримати послуги на набагато вигідніших умовах.

Отже, фінансову підтримку малого бізнесу можна вважати повноцінною системою та популярною серед підприємців. З початку війни механізм надання фінансових послуг значно поширився, однак це відбулось переважно за рахунок міжнародної допомоги, що була спрямована на підтримку роботи МСП. Державно допомога хоч й бере участь й пропонує свої програми лояльності та підтримки, однак залишається недосконалою та не комплексною, що сповільнює розвиток інфраструктури розвитку малих підприємств. Оскільки підприємці досі надають перевагу самофінансуванню, а мотивація до використання фінансових послуг не є високою, перспективи до впровадження нових фінансових продуктів та послуг залишаються на високому рівні, а їх адаптація в поєднанні з гнучкістю та доступністю є необхідною дією для сталого розвитку малого бізнесу та загального зміцнення економіки.

ВИСНОВКИ

Задля побудови успішного ринкового конкурентоспроможного середовища та процвітаючої економіки, розвиток малого бізнесу має стати ключовим процесом у державному нагляді. Суттєвість малого підприємства полягає у низці виконуваних ним специфічних функцій з гнучкості національної економіки, підвищення ділової активності, з регулювання попиту й пропозиції, ринкової еластичності й т. д. Результати суб'єктів малого господарювання забезпечують основну частку всіх основних показників діяльності. Так, у 2022 році загальна чисельність малого бізнесу займала на ринку 94,17%, частка обсягу реалізованої продукції – 36,48%, а кількість залучених працівників склала 26,56%, що наочно вказує на важливість у забезпеченості фінансовими продуктами й послугами.

Актуально підприємствам доступна фінансова допомога у форматі міжнародного фінансування від країн-партнерів та державна забезпеченість програмами з підтримки бізнесу. В основному малим підприємствам доступні овердрафти, велика варіація кредитів, лізинг, факторинг, гранти, небанківські позики й т. ін. Попри широку різноманітність запропонованих послуг, підприємці, через необізнаність та ринкову недостатність, віддають перевагу самофінансуванню. Так, довгий процедурний ланцюг, висока процентна ставка, недостатність застави, спеціалізовані умови послуг не дозволяють суб'єктам господарювання повною мірою забезпечити фінансування своєї діяльності. На разі, в критичний час роботи бізнесу важливим є перегляд та адаптація вже наявних продуктів до ринкових потреб та генерація нових інструментів. Законодавчі трансформації, перегляд лояльності умов послуг та набуття універсальності можуть стати першими кроками до модернізації фінансових продуктів та послуг. Отже, проведене дослідження дозволяє сформулювати цілісне уявлення про стан й можливості фінансової підтримки малого бізнесу. Й хоч його не можна вважати повноцінно системним та комплексним, широкі можливості до впровадження мають перспективу до появи попиту серед малих господарських суб'єктів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- 1) Ситник Н.С., Козак С.І. Роль малого та середнього бізнесу на сучасному етапі розвитку економіки України. Економіка та управління національним господарством 26-1, 2018. URL: http://bses.in.ua/journals/2018/26_1_2018/18.pdf
- 2) Практичний посібник для підприємців. Фінансові інструменти для бізнесу в Україні. Програми міжнародних фінансових організацій, українських банків та страхових компаній, вересень 2024 р. URL: http://www.auu.org.ua/media/publications/1896/files/KSEposibnik_2024_09_17_06_59_12_942820.pdf
- 3) Проблеми розвитку малого та середнього бізнесу в Україні як основного джерела робочих місць. Національний інститут досліджень, травень 2024 р. URL: <https://niss.gov.ua/doslidzhennya/sotsialna-polityka/problemy-rozvytku-maloho-ta-serednoho-biznesu-v-ukrayini-yak>
- 4) Офіційний сайт Державної служби статистики України. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/>
- 5) Державна служба статистики України. Кількість зайнятих працівників на підприємствах за видами економічної діяльності з розподілом на великі, середні, малі та мікропідприємства (2010-2023). URL: https://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2022/fin/fin_new/Kzp_kved_10_21.xlsx
- 6) Державна служба статистики України. Обсяг реалізованої продукції (товарів, послуг) підприємств за видами економічної діяльності з розподілом на великі, середні, малі та мікропідприємства (2010-2023). URL: https://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2022/fin/fin_new/Orp_kved_10_21.xlsx
- 7) Єгорова О.Р. Малий бізнес України: проблеми та перспективи розвитку. Дніпропетровський національний університет імені Олеся Гончара. URL: http://www.confcontact.com/2017-ekonomika-i-menedzhment/10_egorova.htm

- 8) Офіційний сайт Дія. Бізнес «Дорожня карта фінансових продуктів для МСП». URL:
https://business.diia.gov.ua/finance/handbook/dorozhnya_karta_finansovih_produk_tiv_dlya_msp
- 9) Офіційний сайт Дія. Бізнес «Які фінансові продукти для МСП застосовуються в Україні?». URL:
https://business.diia.gov.ua/finance/handbook/yaki_finansovi_produkti_dlya_msp_zastosovuyutsya_v_ukrayini
- 10) Господарський кодекс України. URL:
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text>
- 11) ЗУ «Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань». URL:
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/755-15#Text>
- 12) ЗУ «Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4618-17#Text>
- 13) Гевлич Л.Л., Гевлич І.Г. Державна підтримка вітчизняного малого бізнесу: стан та перспективи. Мукачівський державний університет, Економіка і суспільство, № 11, 2017 р. URL:
https://economyandsociety.in.ua/journals/11_ukr/11.pdf
- 14) Карпенко Л.М., Іжа М.М., Гороховський М.В. Інструменти державної підтримки розвитку малого та середнього бізнесу в Україні в умовах воєнного стану. Механізми публічного управління, Публічне управління і адміністрування в Україні №33, 2023 р. URL:
<https://pag-journal.iei.od.ua/archives/2023/33-2023/12.pdf>
- 15) Звіт про науково-дослідну роботу. Розвиток економіки міста Києва в умовах євроінтеграції, 2023 р. Київський столичний університет імені Бориса Грінченка. URL:
https://kubg.edu.ua/images/stories/Departaments/nmc.nd/naukovi_temy/zvit_0118_U001561.pdf

- 16) Міністерство фінансів України. Оптимізація Державних програм «Доступні кредити 5-7-9%» та «Доступний фінансовий лізинг 5-7-9%» в умовах воєнного стану – Інфографіка. Березень 2023р. URL: https://mof.gov.ua/uk/news/optimizatsiia_derzhavnikh_program_dostupni_kredit_i
- 17) Ukraine Invest. Ukraine Investment Framework mobilises investment for Ukraine's recovery. URL: <https://ukraineinvest.gov.ua/en/news/ukraine-investment-framework-mobilises-investment-for-ukraines-recovery/>
- 18) EU4Business. Helping small and medium enterprises grow. URL: <https://eu4business.eu/>
- 19) Європейські інструменти для розвитку малого та середнього бізнесу України. Житомирська обласна військова адміністрація. URL: <https://oda.zht.gov.ua/wp-content/uploads/2019/12/YEvropejski-instrumenty-dlya-rozvytku-malogo-ta-serednogo-biznesu-Ukrayiny.pdf>
- 20) Державні програми та гранти українського бізнесу. Команда YC.Market, 2024 р. URL: <https://blog.youcontrol.market/iaki-dierzhavni-proghrami-ta-ghranti-isnuiut-dlia-ukrayinskogho-bizniesu/>
- 21) Державна програма «Доступний фінансовий лізинг 5-7-9». Міністерство фінансів України. URL: <https://bdf.gov.ua/programs/prohrama-dostupnyy-finansovyy-lizynh-5-7-9/>
- 22) Інструменти підтримки бізнесу у воєнний час. Національний інститут досліджень, вересень 2024 р. URL: <https://niss.gov.ua/news/komentari-ekspertiv/instrumenty-pidtrymky-biznesu-u-voyennyi-chas-veresen-2024-roku>
- 23) Петрова К.Ф. Щодо проблем фінансового забезпечення малих підприємств. Одеський національний університет імені І. І. Мечникова. URL: <https://conf.ztu.edu.ua/wp-content/uploads/2019/01/53.pdf>
- 24) Річний звіт Акціонерного товариства КБ «ПриватБанк» на 31 грудня 2024 року. URL: <https://static.privatbank.ua/files/FinZvit2024.pdf>
- 25) Річний звіт Акціонерного товариства КБ «ПриватБанк» на 31 грудня 2023 року. URL: https://static.privatbank.ua/files/Richnyy_zvit_zh_2023.pdf

- 26) Річний звіт Акціонерного товариства КБ «ПриватБанк» на 31 грудня 2022 року. URL: https://static.privatbank.ua/files/dod1_01052023_2022.pdf
- 27) Річний звіт Акціонерного товариства КБ «ПриватБанк» на 31 грудня 2021 року. URL: https://static.privatbank.ua/files/doc2_09092022.pdf
- 28) Сидоренко О.М., Савченко Г.О., Кібік Н.С. Прибуток банку та фактори його формування. Науковий вісник Херсонського державного університету. Випуск 9-1. Частина 2. 2014 р. URL: http://www.ej.kherson.ua/journal/economic_09-1/106.pdf
- 29) Череп А.В., Рурка Г.І. Методичні підходи до аналізу прибутку комерційного банку на прикладі ПуАТ АКБ «Індустріатбанк». 2011 р. URL: file:///C:/Users/user/Downloads/a_v_k,+%D1%87%D0%B5%D1%80%D0%B5%D0%BF.pdf
- 30) Постанова Правління НБУ від 07 червня 2024 року №65 «Про затвердження Змін до деяких нормативно-правових актів Національного банку України та встановлення перехідних положень щодо запровадження оновлених вимог до капіталу банків».
- 31) Пруденційні нормативи та ліміти відкритої валютної позиції станом на 01.01.2025. URL: <https://static.privatbank.ua/files/0000004058856880.pdf>
- 32) Економічні нормативи та ліміти відкритої валютної позиції станом на 01.01.2024. URL: <https://static.privatbank.ua/files/0000003327889762.1.0.pdf>
- 33) Економічні нормативи та ліміти відкритої валютної позиції станом на 01.01.2023. URL: https://static.privatbank.ua/files/dod4_20230101_signed.pdf
- 34) Економічні нормативи та ліміти відкритої валютної позиції станом на 04.01.2022. URL: https://static.privatbank.ua/files/11012022_doc1.pdf
- 35) Економічні нормативи та ліміти відкритої валютної позиції станом на 04.01.2021. URL: https://static.privatbank.ua/files/economic-normativs-15_01.pdf
- 36) FORINSURER «Рейтинг надійних банків України за травень 2025». Складено на базі офіційної статистики українських банків. URL: <https://forinsurer.com/rating-banks>
- 37) Офіційний сайт АТ КБ «Приватбанк». URL: <https://privatbank.ua/>

- 38) Офіційний сайт АТ «Ощадбанк». URL: <https://www.oschadbank.ua/msb>
- 39) Офіційний сайт АТ «Укргазбанк». URL: <https://www.ukrgasbank.com/>
- 40) Fact Sheets on the European Union. Small and medium-sized enterprises. URL: <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/en/sheet/63/small-and-medium-sized-enterprises>
- 41) Statista. Small but Mighty: European SMEs Lead in Jobs and Value Added, 2024. URL: https://www.statista.com/chart/32960/small-but-mighty_-european-smes-lead-in-jobs-and-value-added/
- 42) Unleashing the Potential of Europe's Small Businesses, 2023. URL: https://single-market-economy.ec.europa.eu/news/unleashing-potential-europes-small-businesses-2023-09-28_en
- 43) The European Commission's intelligent cities challenge. The European Commission adopts new SME relief package, 2023. URL: <https://www.intelligentcitieschallenge.eu/news/european-commission-adopts-new-sme-relief-package>
- 44) European Parliament/ SME Relief Package In "A new plan for Europe's sustainable prosperity and competitiveness", 2025. URL: <https://www.europarl.europa.eu/legislative-train/theme-an-economy-that-works-for-people/file-sme-relief-package>
- 45) Antonia Botsari, Salome Gvetadze, Frank Lang. The European Small Business Finance Outlook, 2024. URL: https://www.eif.org/news_centre/publications/eif-working-paper-2024-101.pdf
- 46) Тимченко О.І. Проблеми фінансового забезпечення розвитку малого підприємництва. Ефективна економіка №8, 2018. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/8_2018/46.pdf
- 47) Державна служба статистики України. Кількість діючих підприємств за видами економічної діяльності з розподілом на великі, середні, малі та мікропідприємства (2010-2023). URL: https://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2022/fin/pssg/ksg_vsmm_ek_2010_2021_u.xlsx

ДОДАТКИ

Додаток А

АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО КОМЕРЦІЙНИЙ БАНК "ПРИВАТБАНК"

Окремий звіт про прибуток або збиток за рік, що закінчився 31 грудня 2024 року

У мільйонах українських гривень	Прим.	2024 рік	2023 рік
Процентні доходи в т.ч.:		77 594	66 238
- процентний дохід, обчислений із застосуванням методу ефективного відсотка	21	72 893	61 614
- інші процентні доходи	21	4 701	4 624
Процентні витрати	21	(10 706)	(6 616)
Чистий процентний дохід		66 888	59 622
Прибуток від зменшення корисності та сторнування збитку від зменшення корисності (збиток від зменшення корисності), визначені згідно з МСФЗ 9	22	(2 072)	(4 588)
Чисті процентні доходи після вирахування резерву на зменшення корисності		64 816	55 034
Комісійні доходи	23	46 602	41 589
Комісійні витрати	23	(18 834)	(17 150)
Чистий прибуток (збиток) від операцій з іноземною валютою		5 497	10 174
Чистий прибуток (збиток) від переоцінки іноземної валюти		(3 201)	(1 076)
Чистий прибуток (збиток) від операцій з борговими фінансовими інструментами, які обліковуються за справедливою вартістю через інший сукупний дохід	9	1 093	1 266
Чистий прибуток (збиток) від операцій з фінансовими інструментами за справедливою вартістю через прибуток або збиток	9	10 298	4 648
Чистий прибуток (збиток) від переоцінки об'єктів інвестиційної нерухомості		41	185
Витрати на виплати працівникам		(12 484)	(10 552)
Амортизаційні витрати	11	(2 731)	(2 175)
Інші адміністративні та операційні витрати в т.ч.:		(11 341)	(10 946)
- розформування (витрати на створення) резерву під юридичні ризики	18, 24	(609)	194
- адміністративні та операційні витрати	24	(10 732)	(11 140)
Інші доходи	25	1 619	2 173
Інші прибутки (збитки) - збиток від модифікації фінансових активів		(376)	(407)
Доходи (витрати), які виникають під час первісного визнання фінансових активів за процентною ставкою, вищою або нижчою, ніж ринкова		1	(1)
Прибуток (збиток), що виникає від припинення визнання фінансових активів, оцінених за амортизованою собівартістю		4	4
Прибуток до оподаткування		81 004	72 766
(Витрати на сплату податку) доходи від повернення податку	26	(40 863)	(35 001)
Прибуток за рік		40 141	37 765

Затверджено до випуску та підписано 18 березня 2025 року.

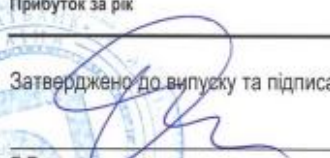
Карл Мікаель Бюркхерт
Голова ПравлінняЛ. П. Чернишова
Заступник Голови Правління (з питань фінансів)Л. П. Чаністрак
В. о. Головного бухгалтера

Додаток Б

АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО КОМЕРЦІЙНИЙ БАНК "ПРИВАТБАНК"**Окремий звіт про прибуток або збиток за рік, що закінчився 31 грудня 2023 року**

У мільйонах українських гривень	Прим.	2023 рік	2022 рік
Процентні доходи в т.ч.:		66 238	43 686
- процентний дохід, обчислений із застосуванням методу ефективного відсотка	20	61 614	38 905
- інші процентні доходи	20	4 624	4 781
Процентні витрати	20	(6 616)	(3 768)
Чистий процентний дохід		59 622	39 918
Прибуток від зменшення корисності та сторнування збитку від зменшення корисності (збиток від зменшення корисності), визначені згідно з МСФЗ 9	21	(4 588)	(15 396)
Чисті процентні доходи після вирахування резерву на зменшення корисності		55 034	24 522
Комісійні доходи	22	41 589	32 945
Комісійні витрати	22	(17 150)	(12 505)
Чистий прибуток (збиток) від операцій з іноземною валютою		10 174	14 655
Чистий прибуток (збиток) від операцій з іноземною валютою		(1 076)	(7 760)
Чистий прибуток (збиток) від операцій з борговими фінансовими інструментами, які обліковуються за справедливою вартістю через інший сукупний дохід	9	1 266	119
Чистий прибуток (збиток) від операцій з фінансовими інструментами за справедливою вартістю через прибуток або збиток	9	4 648	2 608
Чистий прибуток (збиток) від переоцінки об'єктів інвестиційної нерухомості		185	267
Витрати на виплати працівникам		(10 552)	(10 096)
Амортизаційні витрати	11	(2 175)	(1 970)
Інші адміністративні та операційні витрати в т.ч.:	23	(10 946)	(10 473)
- розформування (витрати на створення) резерву під юридичні ризики	17, 23	194	(885)
- адміністративні та операційні витрати	23	(11 140)	(9 588)
Інші доходи	24	2 173	2 815
Інші прибутки (збитки) - збиток від модифікації фінансових активів		(407)	(458)
Доходи (витрати), які виникають під час первісного визнання фінансових активів за процентною ставкою, вищою або нижчою, ніж ринкова		(1)	(1)
Прибуток (збиток), що виникає від припинення визнання фінансових активів, оцінених за амортизованою собівартістю		4	4
Прибуток до оподаткування		72 766	34 672
(Витрати на сплату податку) доходи від повернення податку	25	(35 001)	(4 474)
Прибуток за рік		37 765	30 198

Затверджено до випуску та підписано 15 березня 2024 року.

 Г. Бьош
 Голова Правління

 В. В. Ярмоленко
 Головний бухгалтер

АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО КОМЕРЦІЙНИЙ БАНК "ПРИВАТБАНК"

Окремий звіт про прибуток або збиток за рік, що закінчився 31 грудня 2022 року

У мільйонах українських гривень	Прим.	2022 рік	2021 рік
Процентні доходи в т.ч.:		43 686	35 854
- процентний дохід, обчислений із застосуванням методу ефективного відсотка	20	38 906	30 870
- інші процентні доходи	20	4 781	4 984
Процентні витрати	20	(3 768)	(6 537)
Чистий процентний дохід		39 918	29 317
Прибуток від зменшення корисності та сторнування збитку від зменшення корисності (збиток від зменшення корисності), визначені згідно з МСФЗ 9	21	(15 395)	(856)
Чисті процентні доходи після вирахування резерву на зменшення корисності		24 522	28 461
Комісійні доходи	22	32 945	35 057
Комісійні витрати	22	(12 505)	(11 840)
Чистий прибуток (збиток) від операцій з іноземною валютою		14 655	3 226
Чистий прибуток (збиток) від переоцінки іноземної валюти		(7 780)	1 017
Чистий прибуток (збиток) від операцій з борговими фінансовими інструментами, які обліковуються за справедливою вартістю через інший сукупний дохід	9	119	32
Чистий прибуток (збиток) від операцій з фінансовими інструментами за справедливою вартістю через прибуток або збиток	9	2 608	(7 666)
Чистий прибуток (збиток) від переоцінки об'єктів інвестиційної нерухомості		267	(873)
Витрати на виплати працівникам		(10 096)	(8 904)
Амортизаційні витрати	11	(1 970)	(2 183)
Інші адміністративні та операційні витрати в т.ч.:	23	(10 473)	(2 348)
- розформовання (витрати на створення) резерву під юридичні ризики	17, 23	(885)	6 464
- адміністративні та операційні витрати	23	(9 588)	(8 812)
Інші доходи	24	2 815	1 286
Інші прибутки (збитки) - збиток від модифікації фінансових активів		(458)	(111)
Доходи (витрати), які виникають під час первісного визнання фінансових активів за процентною ставкою, вищою або нижчою, ніж ринкова		(1)	(164)
Прибуток (збиток), що виникає від припинення визнання фінансових активів, оцінених за амортизованою собівартістю		4	77
Прибуток до оподаткування		34 672	35 067
(Витрати на сплату податку) доходи від повернення податку	25	(4 474)	(17)
Прибуток за рік		30 198	35 050

Затверджено до випуску та підписано 18 квітня 2023 року.

Г. Бьох
Голова ПравлінняГ. Ю. Самаріна
Заступник Голови Правління (з питань фінансів)В. В. Ярмоленко
Головний бухгалтер

Додаток Г

АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО КОМЕРЦІЙНИЙ БАНК "ПРИВАТБАНК"**Окремий звіт про прибуток або збиток за рік, що закінчився 31 грудня 2021 року**

У мільйонах українських гривень	Прим.	2021 рік	2020 рік (як рекласифіковано)
Процентні доходи в т.ч.:		35 854	33 563
- процентний дохід, обчислений із застосуванням методу ефективного відсотка	17	30 870	28 547
- інші процентні доходи	17	4 984	5 016
Процентні витрати	17	(6 537)	(11 961)
Чистий процентний дохід		29 317	21 602
Прибуток від зменшення корисності та сторнування збитку від зменшення корисності (збиток від зменшення корисності), визначені згідно з МСФЗ 9	18	(856)	(1 809)
Чисті процентні доходи після вирахування резерву на зменшення корисності		28 461	19 793
Комісійні доходи	19	35 057	27 649
Комісійні витрати	19	(11 840)	(8 888)
Чистий прибуток (збиток) від операцій з іноземною валютою		3 226	3 103
Чистий прибуток (збиток) від переоцінки іноземної валюти		1 017	(7 460)
Чистий прибуток (збиток) від операцій з борговими фінансовими інструментами, які обліковуються за справедливою вартістю через інший сукупний дохід	9	32	8
Чистий прибуток (збиток) від операцій з фінансовими інструментами за справедливою вартістю через прибуток або збиток	9	(7 666)	16 045
Чистий прибуток (збиток) від переоцінки об'єктів інвестиційної нерухомості		(873)	(256)
Витрати на виплати працівникам		(8 904)	(8 192)
Амортизаційні витрати		(2 183)	(1 791)
Частка прибутку (збитку) асоційованих підприємств та спільних підприємств, об'єктів яких ведеться за методом участі в капіталі		-	(124)
Інші адміністративні та операційні витрати в т.ч.:		(2 348)	(16 681)
- розформування (витрати на створення) резерву під юридичні ризики	15, 20	6 464	(8 539)
- адміністративні та операційні витрати	20	(8 812)	(8 142)
Інші доходи		1 288	1 200
Інші прибутки (збитки) - збиток від модифікації фінансових активів		(111)	(104)
Доходи (витрати), які виникають під час первісного визнання фінансових активів за процентною ставкою, вищою або нижчою, ніж ринкова		(164)	(6)
Прибуток (збиток), що виникає від припинення визнання фінансових активів, оцінених за амортизованою собівартістю		77	-
Прибуток до оподаткування		35 067	24 296
Витрати на оплату податку (доходи від повернення податку)	21	(17)	6
Прибуток за рік		35 050	24 302

Затверджено до випуску та підписано 26 липня 2022 року.

Г.Бьош
Голова ПравлінняГ. Ю. Самаріна
Заступник Голови Правління (з питань фінансів)В. В. Ярмоленко
Головний бухгалтер